STEPP

MAGAZINE VOOR
DE PRODUCERENDE,
ONTWERPENDE,
EN TECHNISCHE KRACHTEN
VAN DE BREDE
CULTURELE SECTOR

#19

maart 2016 | 12 €

Jaargang 5

VICE VERSA

SLUMBERLAND

d&b audiotechnik®

High performance redefined.

Powerful, less weight, more d&b.
The Y- and V-Series take point source loudspeakers to new levels of performance.
Sound reinforcement with proven prestige.

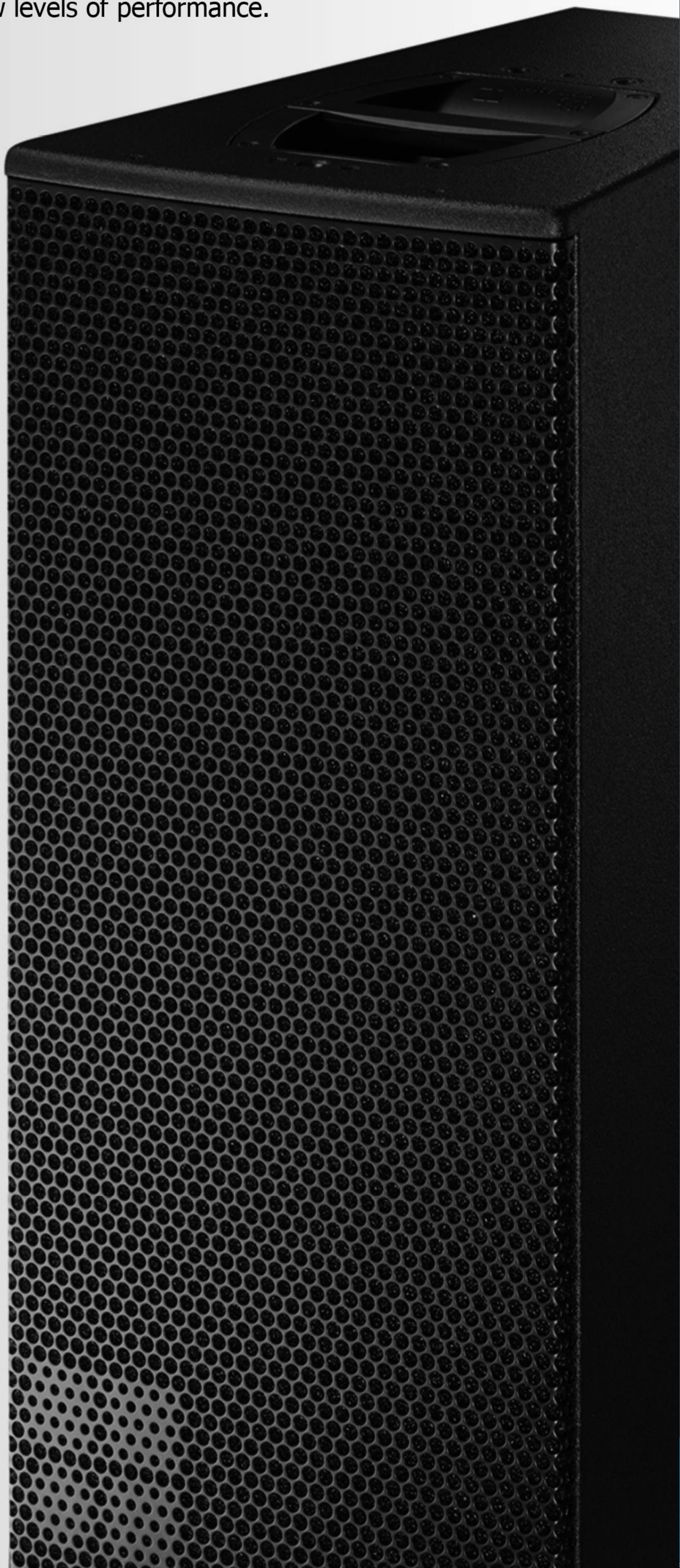

AMPTEC
professional sound solutions

Duifhuisweg 11 - Industriezone "Het Dorpsveld" - B-3590 Diepenbeek - Belgium
http://www.amptec.be - sales@amptec.be
Tel: +32 (0) 11 28 14 58 - Fax: +32 (0) 11 28 14 59

EDITORIAAL

Beste lezer,

Voor u ligt alweer een kersvers STEPP-magazine. STEPP-magazine is een van de kanalen waarmee we als steunpunt op gezette tijdstippen willen informeren over wat reilt en zeilt in onze sector. Het is een podium zo je wil waarop alle spelers die onze vakgebieden bevolken zich kunnen voorstellen.

Een ander kanaal is onze website www.stepp.be, waaraan onlangs serieus gesleuteld is om vooral de themapagina's een make-over te geven. Ontdek er vandaag nog een schat aan informatie, artikels, links, ... thematisch opgebouwd rond de -uiteraard - thema's audiovisuele technieken, duurzaamheid & innovatie, geluid, geschiedenis & erfgoed, infrastructuur, licht, opleidingen, scenografie, scènetechnieken & decor en veiligheid.

Over veiligheid gesproken: samen met het SFP organiseert STEPP in het najaar opnieuw de basisopleiding 'Preventie-Adviseur niveau 3' volledig toegespitst op podiumtechnisch werk, maar ook de cursus BA4-BA5 draagt mee onze stempel. En daarnaast blijft onze radar actief speuren naar topics die onze leden aanbelangen. Zo was er op 17 maart de studiedag 'Geluidsnormen: 3 jaar later' op het kabinet van minister Schauvliege waar STEPP present tekende en zich engageerde voor een vervolg-/bijsturingstraject, en ook m.b.t. de Brusselse geluidsnormen zitten we mee aan tafel.

Ook in Brussel tegenaan de zomer: een STEPP-Contactdag in het tijdelijke onderkomen van de Munt op Tour & Taxis.
Hou dus onze nieuwskanalen in de gaten en laat zeker niet na te reageren. STEPP is en blijft nog steeds een steunpunt voor en door leden.

Alvast vriendelijke groet en veel leesplezier,

Alvast vriendelijke groet en veel leesplezier,

Frankie Goethals, *voorzitter*
Bert Moerman, *ondervoorzitter*

3 **Editoriaal**

6 **Vice Versa**
Jo Klaps

12 **De ergonomie van theatermachinerie uit de barok**
Chris Van Goethem

20 **Het stalen brandscherm, wie heeft dat nog nodig?**
Andreas Jäger

24 **Portfolio**
Slumberland

28 **Enter Sandman: Slumberland**
Jan Decalf

36 **CUE 2016, een impressie**
Monique Zeedijk

38 **Veel meer dan licht alleen**
Luc Peumans

45 **OISTAT nieuws**

46 **Agenda & Nieuws**

48 **Productnieuws**

49 **Ledenlijst**

50 **Colofon**

© VPT →

ubk
FATSO
SPLAT
SMOOTH
SPANK
GLUE
WARMTH
TOASTY
COMFY
LINKED
TRAFO
BYPASS
INPUT
Hi-Pass
Shelf
LF
Lo Mid
Hi Mid
HF
Distressor
GAIN REDUCTION
BY PASS
REDLINE
1% THD
RATIO
DETECTOR
AUDIO
ATTACK
Stereo Image Link
British Mode (1:1)
OUTPUT
BUSS
ELEVEN
TRACK
PINNED
0VU
TRANNY
COMP
CH 1
To Link, press both Comps
PREAMP
GAIN (dB)
PHASE
48V!
(Wait for decay)
PHANT
CompSat
HF Emphasis
Link Comp
DRIVE
COMP MODE
ELECTRA
ELECTRIFIED TRANSIENT EQUALIZER
TWEAKER
THRESHOLD
CONTOUR
SIDECHAIN
60Hz HPF
300Hz HPF
Treble Smash
Edge Contouring
XLR Insert

VICE VERSA

Jo Klaps

Masteropleidingen Scenografie werken samen

“We bewonen een huis met vele kamers. In iedere kamer huizen meerdere mensen die elkaar niet kennen, die elkaars taal niet goed spreken. Meestal begrijpen we elkaar wel op een of andere manier. We weten van elkaar wel hoe we er uit zien, wat we eten, welke kledij we dragen, maar blijven over elkaar vooral in het ongewisse. In het huis botst het noorden op het zuiden. Het Germaans op het Romaans. We neigen ons in te sluiten in onze eigen kamer. We horen uit de andere kamer wel geluiden komen, maar we luisteren er niet echt naar. We vangen af en toe een glimp op van hun tv als een deur open staat, maar we durven niet binnenkijken. We zien de krant wel steken in hun brievenbus, maar de taal schrikt ons af. We lezen liever onze eigen taal, die kennen we. Als we elkaar kruisen in de gang proberen we wel te groeten, maar meestal mompelen we wat onverstaanbaar. “

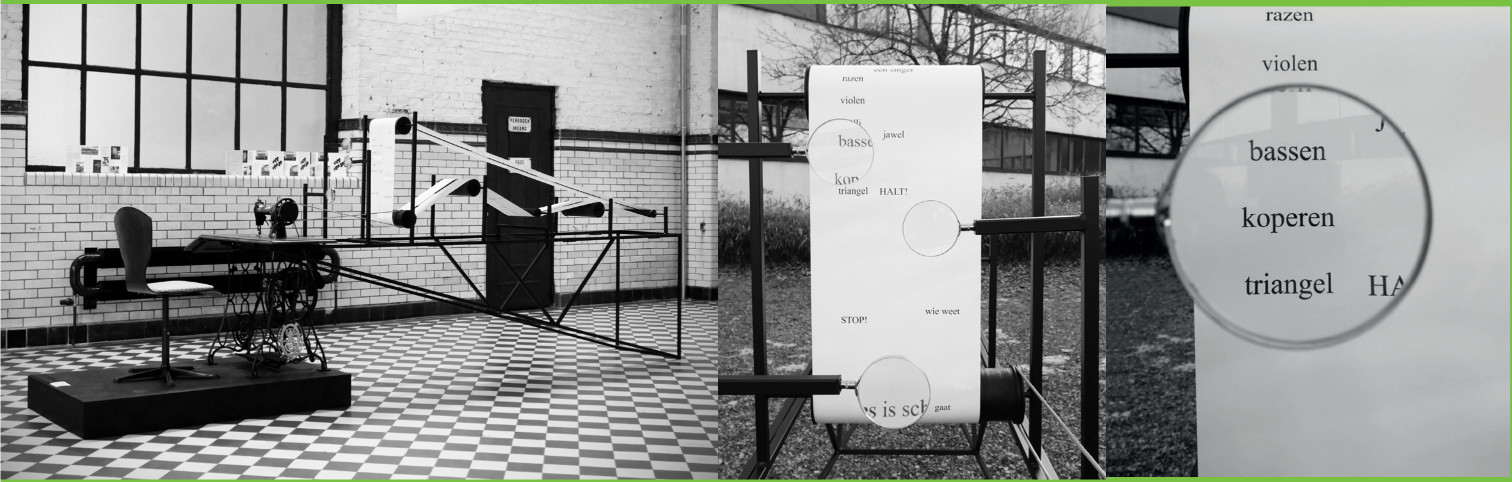

Paul Van Ostaijen © Jonah Veestraeten

Dit was het uitgangspunt voor de samenwerking tussen twee masteropleidingen Scenografie, die van de Faculteit Architectuur en Kunst van de UHasselt en die van ESA St-Luc in Brussel. In het project Vice Versa gaan twee culturen bij elkaar op bezoek. Binnen een oefening met een duur van drie maanden kozen Nederlandstalige en Franstalige studenten iconen uit hun cultuur en vertaalden die naar een lowbudget narratieve installatie die getoond werd in het designcentrum van C-mine in Genk.

De studenten stelden een shortlist op van Waalse en Vlaamse iconen en presenteerden die aan mekaar in twee sessies in het BAM in Mons en in C-mine in Genk.

Lize Vanhoof, Jonah Veestraeten en Dieter Vernijns werkten rond **Paul Van Ostaijen**. Hun installatie 'Perpetuum' is een visualisering van 'Huldegedicht aan Singer'.
De typografie van het gedicht was voor hen het vormelijke vertrekpunt. Een oude Singer naaimachine is de aandrijving van een soort weefgetouw, opgebouwd uit opeenvolgende rollen waarover een band met tekst loopt. Door het gebuik van vergrootglazen worden sommige woorden vergroot, net als in de typografie van het originele gedicht.

Rachel Baeten en Saskia Ilsbroux maakten een geluidsmachine met verschillende audiofragmenten van en over **Roger Raveel**. Door een blik in een opening in een schildersdoek te plaatsen begint een geluidsfragment af te spelen. Ieder blik heeft aan de onderzijde een eigen code en genereert zo een bijbehorend geluid. Op deze manier krijg je een interactieve installatie die toelaat aan de bezoeker om zijn eigen infopakket samen te stellen. Het geheel wordt gestuurd door enkele Raspberry Pi's (een eenvoudige programmeerbare computer ter grootte van een doosje hoestbonbons, nvdr).

Kracht en show. Twee kernwoorden die de basis en leidraad vormen van de installatie die Vicky Vangeneugden bedacht bij de tragische figuur van **John Massis**.
Om de bezoeker een klein beetje in de huid van die figuur te laten kruipen, is er een installatie ontworpen waarbij ze ook met hun tanden moeten trekken om dan vervolgens foto's van John Massis in actie te kunnen zien. De trapeziumvorm van deze installatie verwijst naar de lichaamsbouw van de krachtpatser. Via de katrollen en gewichten kunnen de foto's bewegen en komen ze dus ook weer op hun oorspronkelijke plaats terecht. De gewichten zijn aan de achterzijde van de installatie zichtbaar en daardoor is er zowel aan de voor- als achterzijde beweging te zien.

Het verglijden van de tijd is het hoofdthema in het object dat Lotte Ilands en Valerie Eens creëerden rond het werk van fotograaf **Stephan Vanfleteren**. Zijn zwart-witfoto's zijn sober

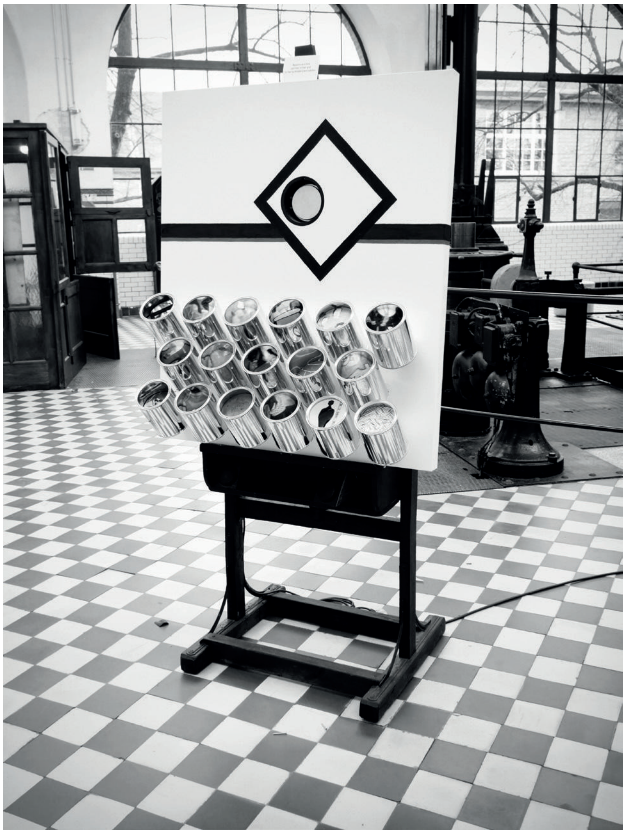

Roger Raveel © Jonah Veestraeten

John Massis © Vicky Vangeneugden

Stephan Vanfleteren © Vicky Vangeneugden

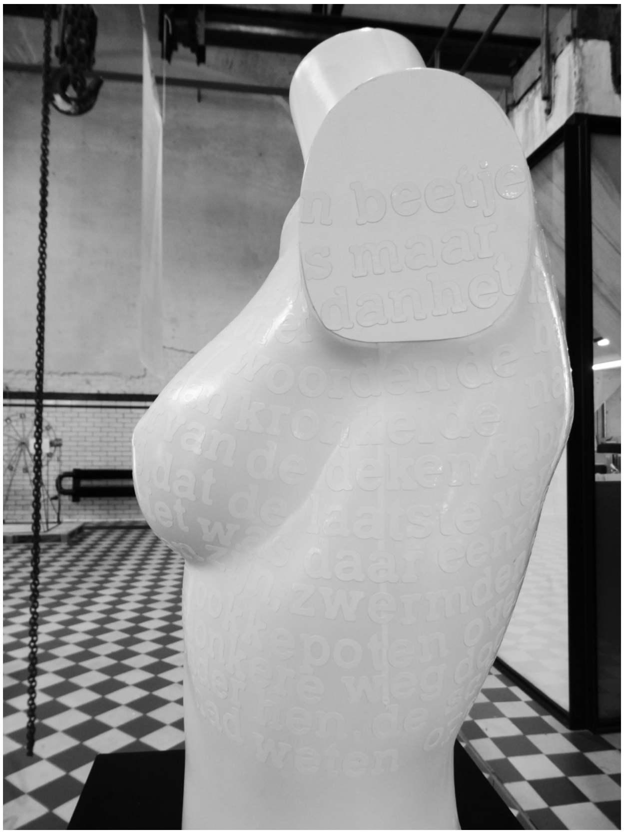

Louis-Paul Boon © Jo Klaps

maar tonen veel karakter. Hij maakt gebruik van oudere fototechnieken zoals de analoge camera en de donkere kamer. Dit was de inspiratie voor hun ontwerp.

Beiden zijn vertrokken van een wiel waarin dia's zitten, geplaatst in een frame. Het wiel gaat door een zelfgemaakte diaprojector en projecteert de foto's op een scherm dat geïntegreerd is in de installatie. Bezoekers kunnen het wiel zelf gemakkelijk bedienen want het stopt op de juiste plaats door middel van ingebouwde magneten.

De figuur van **Louis-Paul Boon** werd door Femke Spelmans en Charlotte Vermeulen samengevat in een vrouwenbuste met daarop in reliëf fragmenten uit 'De Kapellekensbaan' uit 1953. De zin kronkelt zich een weg rond de romp en vormt als het ware de ribben. Om Boons woorden duidelijk zichtbaar te maken, moet de bezoeker een blad papier over de romp leggen en door middel van een potlood kleurt hij dan de woorden tevoorschijn.

De Waalse landschappen spelen een prominente rol in de films van **Bouli Lanners**. De auto is een sleutelelement in zijn realisaties. Door zijn uitgekiende kadrering ontdek je Wallonië op zijn best. Zijn poëtische blik op de weg en de natuur is geïnspireerd door roadmovies en geeft de kijker een gevoel van vrijheid en avontuur.
Eva Cassol en Clara Walter vertaalden deze figuur in een mengeling van roadmovie en filmstudio. De kijker wordt regisseur en verwijst door het spelen met het decor naar de start van de carrière van Bouli Lanners als rekwisiteur.

De machine van Kim Cappart en Lucille Streicher zet geschrift om in muzikale lucht. Door het typen op de oude typemachine wordt de poëzie van **Julos Beaucarne** tastbaar, maar tegelijk immaterieel. Deze poëtische machine geeft je de mogelijkheid om het oneindige aan te raken: schrijf en voeg vrolijke noten toe aan het leven. In het Frans, in het Nederlands, in een bekende of onbekende taal. Muziek kent geen grenzen. Schrijf en hoor de muziek je verbeelding begeleiden.

Fred Jannin is een Waalse creatieveling, illustrator en komiek, aanwezig op alle fronten in de media. Net zo veelzijdig als een Zwitsers zakmes: stripverhalen, muziek, sketches, Jannin is altijd in de weer. Met zijn stripreeks 'Germain et nous ' met zijn muziekgroep 'The Bowling Balls' en met 'Les Snuls' laat hij zich opmerken door het grote publiek. Altijd sympathiek en steeds bereikbaar. De installatie van Dallel Ferahi is op zijn maat gemaakt. Ze toont zijn veelzijdigheid en de verschillende domeinen die hij bespeelt. Het publiek wordt geprikkeld om te voelen hoe het is om als Jannin creatief te zijn . Door aan het wiel te draaien leer je zijn citaten kennen en wordt je gelokt om hier zelf een tekening bij te maken die wordt opgehangen op de gespannen draden die deel uitmaken van de structuur. Zo onstaat een nieuw stripverhaal over de figuur Jannin.

Bouli Lanners © Eva Cassol & Claire Walter

Fred Jannin © Dallel Ferahi

Julos Beaucarne © Lucille Streicher

Georges Lemaître © Jo Klaps

Een oude platenspeler fungeert dan weer als basis voor de installatie van Eva Zago en Emeline Dedriche rond **Franco Dragone**. De pick-up doet een zoötroop werken op 33 of 45 toeren, naar gelang de wens van de kijker. Op deze manier ontstaat een zwierige machine die refereert naar het circus (of de kermis) in het werk van Dragone.

Sophie Bourry pakte de wereld van **Georges Lemaître** aan. Lemaître, een priester, geboren in Wallonië, vrijwilliger tijdens de Eerste Wereldoorlog en professor aan de Katholieke Universiteit van Leuven was een man van de wetenschap en van het geloof. Hij was heel zijn leven op zoek naar de waarheid. In 'Théorie de l'atome primitive' en in 'L'Œuf cosmographique' probeerde hij het ontstaan van het heelal te verklaren en legde hij mee de basis voor de Big Bang theorie. De ontwerpster creëerde een object waarin licht en rook belangrijke elementen zijn om de sfeer van de oerknal op te roepen.

Vice Versa is een mooi startpunt voor de uitwisseling van culturele informatie tussen de verschillende gemeenschappen. Op twee weken tijd bezochten 5000 bezoekers de expo in C-Mine Genk. Wat op nationaal vlak en op grote schaal te weinig of niet gebeurt, kan hiermee in het klein een stille start nemen. ■

Meer informatie op http://www.viceversaproject.be

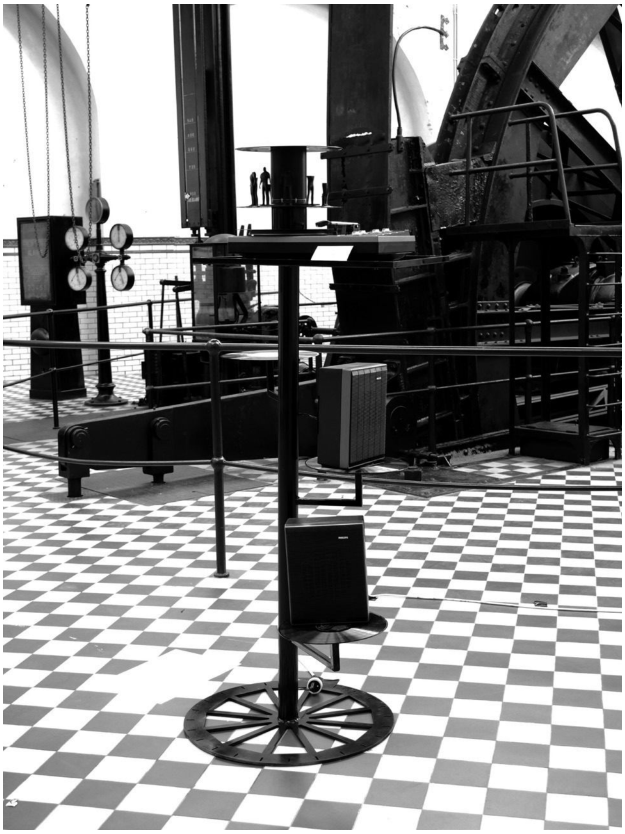

Franco Dragone © Jonah Veestraeten

A SUCCESSFUL EVENT

HAS A **PEARL** INSIDE

LIVE EVENT STREAMING,
SIMPLIFIED!

CHECK OUT OUR **NEW WEBSITE!**

Auvicom
group

Auvicom group
suikerkaai 40d • Industriezone 3a
1500 halle • +32 2 380 10 44
info@auvicom.be • **www.auvicom.be**

DE ERGONOMIE VAN THEATERMACHINERIE UIT DE BAROK

Chris Van Goethem

Het kenniscentrum Podiumtechnieken van het RITCS en de onderzoeksgroep van SADA (Stockholm Academy of Dramatic Arts) onderzoeken samen de geschiedenis van barokke machinerie. Het verschil met eerder onderzoek is dat we vanuit een podium-technisch standpunt naar de historische bronnen kijken. We zoeken uit hoe de dingen juist werkten, wat de problemen voor de technici waren en wat de werkmethodes konden zijn geweest. Het uitgangspunt is de historische kennis die we combineren met hedendaagse inzichten om tot nieuwe innovatieve concepten te komen voor toekomstig gebruik.

Een belangrijk hulpmiddel om de werkmethodes te onderzoeken is het schaalmodel dat we samen met HOAC stage technology ontwikkelden. Op schaal één op vier kunnen we met realistische gewichten werken, heeft de wrijving een realistische invloed en worden de problemen met rigging en plaatsing zichtbaar. Het model is geen weerspiegeling van een bestaand theater, maar een basisopstelling waarin alle instrumenten uit een barok theater aanwezig zijn. Deze flexibele opstelling maakt het mogelijk om verschillende versies van machinerie en rigging snel en efficiënt uit te testen.

Wat is barokke machinerie?

Om puur pragmatische redenen definiëren we barokke machinerie een stuk breder dan de machinerie die in de barok periode gebruikt werd. Ruwweg kijken we naar toestellen die gebouwd werden tot de late industriële revolutie. De industriële revolutie is een keerpunt omdat de introductie van nieuwe technieken en materialen een einde maakten aan een meer dan twee millennia durende traditie.
In feite zijn de meeste toestellen die in de barok periode gebruikt werden niet nieuw voor hun tijd. Sommige dateren zelfs uit de Romeinse tijd. Heinz-Jürgen Beste van het Duits archeologisch instituut in Rome reconstrueerde capstans en liften in het Colosseum (Mueller, 2011). De capstans draaien in bronzen lageringpunten in de vloer, maar werken technisch op exact dezelfde manier als de capstans in bijvoorbeeld het theater van Drotingholm.
De meeste toestellen uit barokke theaters werden ook in andere bedrijfstakken gebruikt. Havens, bouwwerven, kerken, molens en papiermolens zijn maar een paar voorbeelden waar machines voor het hijsen van lasten of voor specifieke bewegingen gebruikt werden. Het zijn dan ook niet de toestellen op zich, maar hun gebruik en de unieke combinatie van machines die de barokke machinerie zo fascinerend maken.
Het is ondenkbaar dat het pre-barokke theater geen gebruik

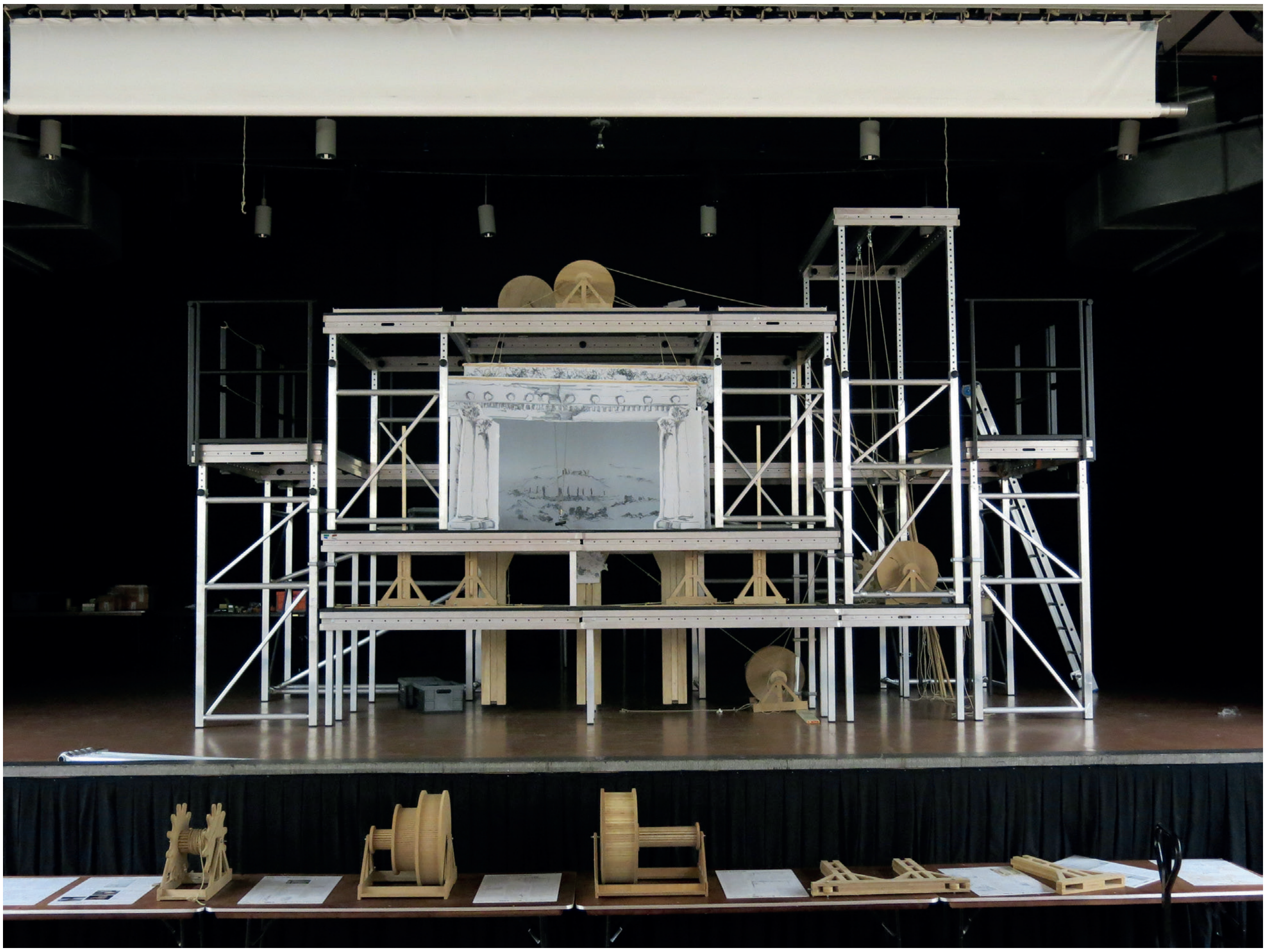

zou hebben gemaakt van de beschikbare technologie. Het unieke aan de barok periode is dat de toestellen samengebracht werden in een permanent gebouw. Hierdoor kon de ruimte worden aangepast aan de noden en waren meer complexe combinaties mogelijk.

Om de barokke machinerie ten volle te begrijpen moeten we de werkmethodes doorgronden en een aantal misverstanden uit de weg ruimen. Zo lijkt men er veelal van uit te gaan dat de meeste bewegingen in een barok theater met een windas (treuil) werden uitgevoerd. Uit ons onderzoek blijkt echter dat 'hemp sets' en tamboer (trommel) systemen gelijktijdig werden gebruikt afhankelijk van de noden en de mogelijkheden. Barokke machinerie wordt vaak vergeleken met tegengewichttrekken die later opgang maakten. Dit wekt de valse indruk dat er geen tegengewichten gebruikt werden in de barokke theaters. Het verschil is dat waar men er bij tegengewichttrekken naar streeft om last en tegengewicht in evenwicht te brengen, in barokke systemen de (beperkte) onbalans gebruikt wordt als een hulpmiddel.

Beweging en de ergonomische impact op de technici

Dit artikel focust op één aspect van het onderzoek. We kijken naar de verschillende types bewegingen, de kracht/last-verhouding en de ergonomische impact op de technici. De ergonomische risico's bij het gebruik van dit soort machines worden hoofdzakelijk veroorzaakt door twee soorten bewegingen. Eerst is er het sterk doorbuigen van de rug bij het heffen. Hierdoor ontstaat een lange lastarm wat een grote kracht uitoefent op de onderrug. Daarnaast is er het trekken of heffen met een getorste ruggengraat, bij voorbeeld als men over de schouder kijkt bij het trekken. Beide bewegingen kunnen resulteren in spier- en ruggengraatletsel.

We kijken naar de uitgeoefende krachten, maar enkel aan de kant van de technicus, en beschouwen vier elementen:

- De uitgeoefende kracht bij de opbouw
- De benodigde krachten bij de voorbereiding van de beweging
- De krachten tijdens het changement zelf
- De complexiteit van de beweging met de bijbehorende ergonomische risico's.

Wat volgt is een overzicht van de verschillende basisbewegingen die in een barok theater mogelijk waren: ophijsen, verticale beweging uit de vloer en horizontale beweging. Hierbij kijken we naar de verschillende methodes en de impact op de technicus.

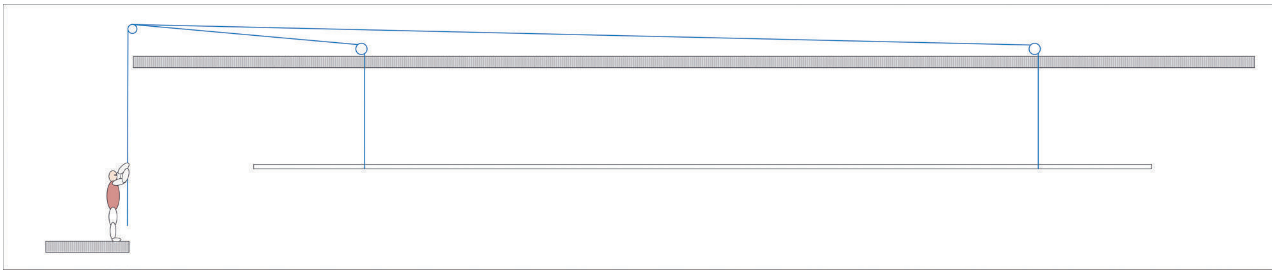

1. Hijsen en laten zakken van een decor

1.1 Touwen

Een hemp (touw) set is de meest eenvoudige methode waarbij de volledige last aan touwen hangt die rechtstreeks bediend worden. De werkmethode is als volgt: eerst plaatst men op het grid blokken (omloopwielen), over deze blokken worden touwen naar beneden geleid. De touwen worden aan een decor of spar (houten trekroe) vastgemaakt. De andere zijde van het touw loopt via een moederwiel naar de binnenzijde (podiumzijde) van de werkbrug. De touwen worden getrimd zodat het decor horizontaal hangt. Nu trekt men het decor manueel op. Eventueel kan het touw beveiligd worden door het via een voethout te laten lopen. Een tweede persoon houdt dan het touw voorbij het voethout vast en kan indien nodig remmen door middel van wrijving. Als het geheel op de juiste hoogte hangt, worden de touwen aan een korvijnagel of een kikker vastgemaakt.

Om het decor weer te laten zakken maakt men gebruik van wrijving. Men laat het touw over het voethout lopen waardoor men met een minimum aan kracht het geheel kan laten zakken.
Dit systeem werd meestal gebruikt tijdens de opbouw of tijdens decorwisselingen met gesloten voordoek. Er waren immers geen geraffineerde bewegingen mogelijk. Het was ook het uitgelezen systeem om dead-hungs te maken. Men neemt

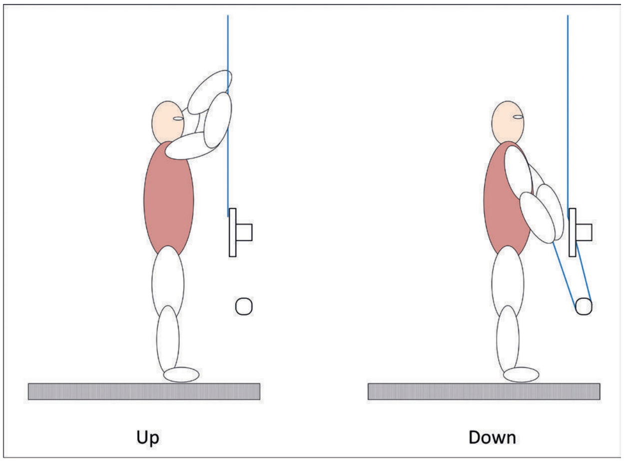

dan het decor over van een ander systeem (vb. een tamboer) zodat die voor een andere beweging gebruikt kan worden. Dit werd veelal gedaan terwijl het decor op hoogte hing. Vandaar de vele dwarsbruggen die op de scène aanwezig waren.
Bij de beweging dient het lichaamsgewicht van de technicus als tegengewicht. De ruggengraat is in lijn met het touw en de kracht komt uit de armen. Op die manier wordt de rug minimaal belast.
Het systeem wordt nog steeds gebouwd en is nog steeds in gebruik in kleinere Angelsaksische en Italiaanse theaters.

1.2 Tamboer

We moeten bij tamboer systemen een onderscheid maken tussen het gebruik van een enkele tamboer en het gebruik van een 'lange as' die gebruikt werd om te synchroniseren.
Een enkele tamboer bestaat steeds uit een as en een trommel. De verhouding tussen de diameter van de as en de diameter van de trommel bepaalt de krachtverhouding. Meestal vindt men in eenzelfde theater tamboers met verschillende verhou-

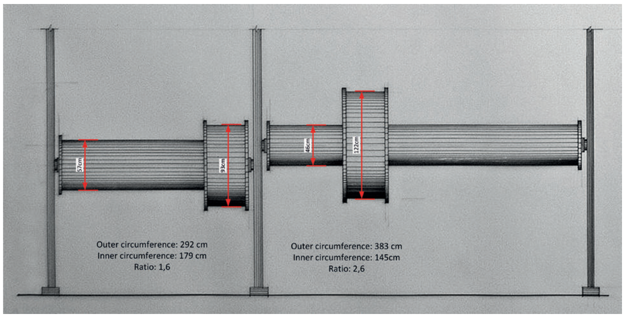

Twee tambours met daarbij de krachtsverhoudingen uit het Bourla theater

dingen terug, verspreid over het grid en het ondertoneel. In de Bourla schouwburg ligt de variatie bijvoorbeeld tussen 1.6 en 2.6.

Het werkingsprincipe is eenvoudig. Het touw van het decor wordt via de blokken op het grid naar de as geleid, errond gedraaid en vastgezet. Een tweede touw, het controletouw, wordt in de tegengestelde richting rond de trommel gewonden en vastgezet. De andere kant van het touw gaat opnieuw naar de binnenzijde van de brug. Wanneer we nu aan het controletouw trekken zal het decor omhoog gaan.

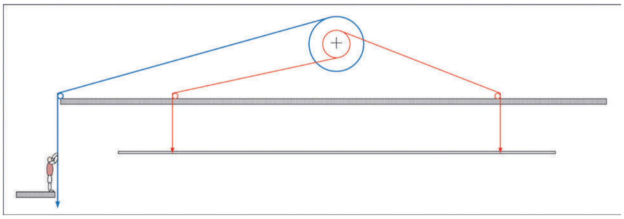

Schema van een tamboursysteem

De verhouding van de tamboer bepaalt hoeveel kracht we moeten zetten (en welke afstand we moeten bewegen). In het voorbeeld van de Bourla zal voor een decor van 100 kg een kracht gelijk aan 40 tot 66 kg moeten gezet worden, afhankelijk van de gebruikte tamboer. De afstand die het touw moet afleggen is uiteraard omgekeerd evenredig. Voor een verplaatsing van 1 m moet 1.6 tot 2.6 m worden afgelegd. Ergonomisch is de beweging dezelfde als bij de hemp set, met dat verschil dat er minder kracht moet worden gezet.

1.2.1 Het gebruik van tegengewicht

Bij grotere decors kan een tegengewicht gebruikt worden. Het tegengewicht loopt vrij in de 'schouw', een opening die aan de buitenkant van de brug van in de kelder tot aan het grid loopt.
Het tegengewicht wordt met een touw aan de as van de tamboer, in de tegengestelde richting van het decor, bevestigd.
Het geheel is niet in evenwicht, men gebruikt immers het onevenwicht om de beweging soepel te laten verlopen en er is geen eindeloze lus zoals bij een tegengewichttrek. Het decor moet dus altijd een zeker overgewicht hebben.

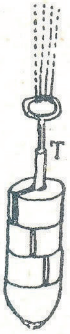

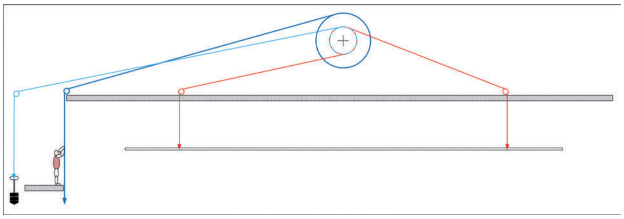

Schema tambour met tegengewicht

1.2.2 Zelfbalancerende decors

Wanneer twee decors ten opzichte van elkaar moeten gewisseld worden, dan kunnen ze als elkaars tegengewicht gebruikt worden. De touwen van de decors worden nu in tegengestelde richting rond de as gewonden. Het controletouw ligt in de richting van het onderladen decor.

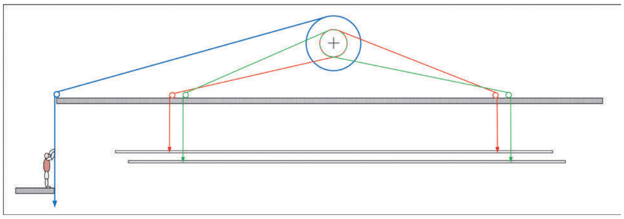

1.2.3 Synchronisatie

Als we nu in bovenstaand systeem de as langer maken, zodat er meerdere decors achter elkaar aan bevestigd kunnen worden, dan kunnen we bijvoorbeeld zes of zeven sets friezen tegelijkertijd wisselen.
In sommige theaters worden ook achterdoeken bevestigd aan de centrale as zodat ze synchroon met de friezen kunnen worden gewisseld. Er wordt dan op de as een trommel gezet die groter is dan de bedieningstrommel. De beweging die het achterdoek moet maken is immers veel groter dan die van een fries.

1.2.4 Generieke kenmerken

Bij alle bovenstaande systemen zien we een aantal zaken terugkomen die de ergonomie verhogen. De controletouwen hangen steeds aan de binnenzijde van de brug, waardoor de technicus een goed zicht heeft op de beweging. Hij / zij staat ook altijd recht voor het touw en er treedt geen buiging of torsie op in de rug.

1.3 Windas

Een windas bestaat uit een dunne as die aan beide zijden is bevestigd aan een wiel met handvaten. Het geheel draait in een constructie die ervoor zorgt dat ze niet kan bewegen als er krachten op worden uitgeoefend. De krachtverhouding van

een windas, zoals die in de meeste theaters wordt terugge-vonden, is over het algemeen groter dan 6.
Sonrel schrijft in 'Traité de la Scénographie' het volgende over de windas: «Mathématiquement il est démontré qu'au moyen de cet appareil moteur, un homme, agissant en partie son poids, peut soulever à lui seul plus de 400 kg sans effort, et en effet dans la pratique les deux machinistes affectés à cette manœuvre soulèvent couramment plus de 800 kg.» (Sonrel, p. 154)
Zijn bewering dat een machinist tot 400 kg kon ophijsen met een windas doet vermoeden dat er toestellen waren met nog grotere verhoudingen, maar zijn uitspraak geeft in elk geval aan dat behoorlijke gewichten konden worden gebruikt.
De windas wordt hoofdzakelijk gebruikt als alleenstaand toestel. Het is belangrijk die niet te verwarren met sommige tamboers die ook handvaten hebben, maar een beduidend kleinere krachtverhouding. Waar de tamboers veelal tijdens de beweging gebuikt worden, wordt de windas hoofdzakelijk in de voorbereiding van de beweging ingezet om vb. tegen-gewichten op hun plaats te brengen.

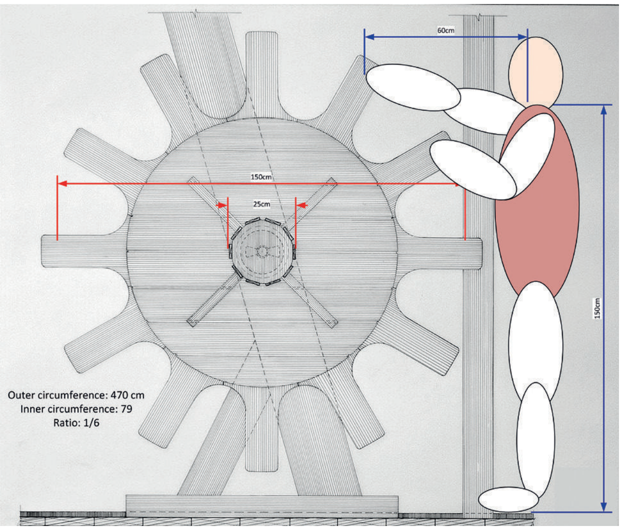

Om een beweging te maken wordt het touw dat aan de last bevestigd is rond de as geslagen en vastgezet. De machinist staat voor het wiel met de handvaten en rolt het touw zo op of af de as. De machinist kan zijn positie en gewicht inzet-ten om optimaal te trekken, maar de meeste kracht komt uit armen en schouders zonder de rug te belasten. Indien nodig kan een tweede machinist bijspringen aan het tweede wiel.

In tegenstelling tot katrollen is er bij windassen geen beper-king op de krachtverhouding die kan worden gemaakt. Bij houten katrollen zal bij het verhogen van de krachtverhou-ding ook de wrijving verhogen. Men voegt immers assen en wielen toe. Over het algemeen gaat men ervan uit dat bij een verhouding groter dan zeven er zelfs een groter verlies zal optreden dan de winst die men met een extra wiel maakt.
Wielen toevoegen wordt dus zinloos. Om de verhouding bij een windas te vergroten moet men echter enkel de handva-ten verlengen. Dit heeft geen invloed op de wrijving en geeft dus een netto winst.

1.4 Tegengewichttrekkenwand

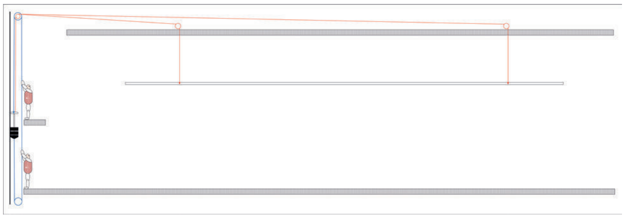

Een tegengewichttrekkenwand verschilt op een aantal punten met de hoger beschreven barokke machinerieën. De tegengewichten lopen in een rail of geleider die tegen de buitenwand is bevestigd. Het bedieningstouw loopt in een lus zodat er geen rekening moet worden gehouden met welke kant van het systeem een overgewicht heeft. In theorie zou het systeem in evenwicht moeten zijn, maar uiteraard zorgen het gewicht van de staalkabels en het feit dat het tegenge-wicht in stappen verhoogd wordt ervoor dat er steeds een klein onevenwicht blijft. De technicus moet naast dit kleine onevenwicht enkel de wrijving en de inertie overwinnen om het geheel te doen bewegen.

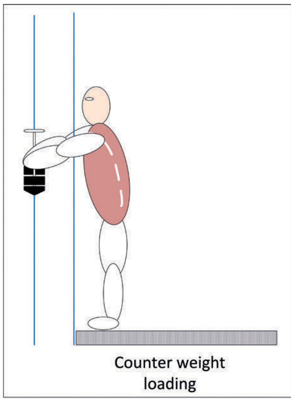

Ergonomisch zijn er een aantal nadelen verbonden aan deze systemen. Doordat het tegenge-wicht vast tegen de muur loopt moet de technicus zich voorover buigen en met gestrekte armen de gewichten bijladen. Hij werkt daarbij boven de schouw waarin de gewichten lopen. In de mees-te gevallen moet hij daarbij één hand loslaten om het gewicht in de stoel te kunnen leggen. Hier-door ontstaat een grote druk op de onderrug.
Bij de bediening moet hij ach-terom kijken om de beweging te kunnen volgen. Hierdoor ont-staat een torsie in de rug waarop kracht wordt uitgeoefend door het trekken aan het touw.
Beide situaties kunnen leiden tot spier- en ruggengraatletsel.

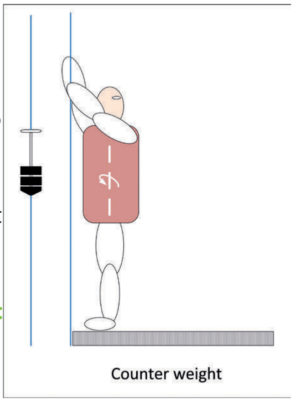

2. Verticale bewegingen vanuit het ondertoneel

Barokke theaters beschikken

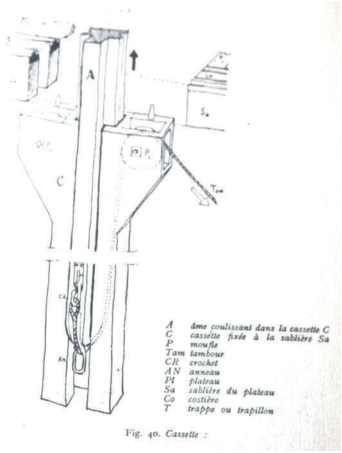

over een uitgebreid assortiment aan machines om decors en mensen uit het ondertoneel naar de scène te brengen.

De cassettes zijn lange houten staken die in een verticale geleider lopen. Hieraan kan een zetstuk worden bevestigd dat dan vanuit het ondertoneel naar boven kan worden geschoven. Wanneer men meerdere cassettes gebruikt, kan een volledige wand uit de vloer worden geschoven. Dit is de reden waarom de meeste grote theaters drie verdiepingen ondertoneel hebben. Een wand van pakweg 8 m hoog vraagt immers behoorlijk wat hoogte in het ondertoneel om te kunnen verdwijnen.

De cassettes kunnen van een tegengewicht worden voorzien. Hierbij zorgt men voor een licht overgewicht aan de decorzijde. Ze kunnen dan via een tamboer worden bediend.

Liften werken volgens hetzelfde principe. Twee cassettes worden tegenover elkaar geplaatst en de staken worden verbonden met een vloerdeel. Het geheel kan dan naar boven worden geschoven. Het gewicht van de lift wordt gecompenseerd door een tegengewicht. De lading, meestal een acteur, wordt manueel opgetrokken via een tamboer. Zakken gebeurt opnieuw door middel van wrijving. De liften hebben meestal een katrolsysteem waardoor de krachten worden gehalveerd.

De principes achter de liften en cassettes zijn ergonomisch dezelfde als voor de bovenmachinerie.

3. Rollend voordoek

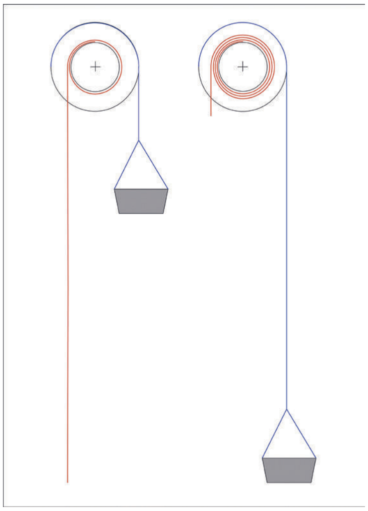

Een rollend voordoek geeft een zeer specifiek probleem. Wanneer het doek opgerold is, zijn de krachten aan beide zijden van de as gelijk verdeeld. Wanneer het doek echter afgerold is, hangt het volledig gewicht aan één kant van de as. Dit maakt het gebruik van tegengewichten onmogelijk. In het Goethe theater van Bad Lauchstadt had men hier wel een zeer originele oplossing

Foto Drotingholm

voor bedacht. Aan de tamboer waarop het doek was gerold had men een touw bevestigd met daaraan een mand. Wanneer het doek moest worden opgehaald klom een technicus omhoog en ging op het juiste moment in de mand zitten. Hierdoor had men voldoende tegengewicht om het doek snel op te halen. Wanneer het doek beneden was, beveiligde men met een zandzak. (Cristian-Ernstinurn, 2001 p. 126)

4. Horizontale beweging

Foto's Drotingholm

Bij barokke machinerie worden wagens op het ondertoneel gebruikt om decors te verplaatsen. Op de wagens wordt een houten staak gezet die door de vloer loopt en waaraan de decors worden bevestigd. De wagens oefenen, in tegenstelling met verticale toestellen, geen tegenkracht uit bij stilstand. Om ze in beweging te brengen is enkel kracht nodig om de wrijving en de inertie op te heffen.
Wanneer de wagens bij een decorwissel met gesloten doek worden verplaatst, en er dus geen synchronisatie nodig is, kan dit met een eenvoudige manuele beweging. De wielen die op rails lopen zorgen ervoor dat er weinig kracht moet worden gezet.

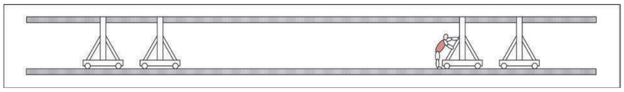

Wanneer de decors synchroon moeten worden verplaatst, dan worden de benodigde krachten een stuk groter. In het theater in Drotingholm worden tegelijkertijd 8 stellen wagens in- en uitgereden. In totaal dus 32 wagens die tegelijkertijd bewegen. Er zijn verschillende methodes om de wagens in te scheren en aan te drijven.

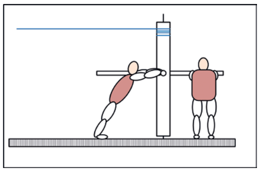

In het theater van Drotingholm worden de wagens met een capstan aangedreven. Dit is een verticale as met lange spaken. Het systeem heeft een grote krachtverhouding. Vier tot acht personen lopen rond de as waarop een touw wordt opgewonden. Op deze manier kunnen zeer grote krachten worden gezet zonder een overbelasting van het lichaam.

Deze systemen zijn zeer oud, ze werden reeds gebruikt in het Colosseum om de liften aan te drijven die de dieren vanuit de kelders naar de oppervlakte van de arena brachten.

Een andere mogelijkheid is de wagens aan de centrale as te koppelen en die rechtstreeks te bedienen. Hoewel de krachtverhoudingen hier minder gunstig liggen, is het niet onmogelijk. De as biedt immers ruimte aan meerdere mensen om ze te bedienen.

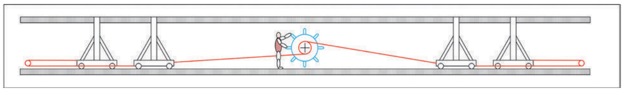

Een derde mogelijkheid is gebruik te maken van tegengewichten. Gezien de wagens geen permanente tegenkracht vormen, is een meer complexe procedure nodig. Eerst wordt een tegengewicht opgehesen met een windas. Wanneer het gewicht op de juiste hoogte hangt, wordt het aan een controletouw bevestigd. Het controletouw wordt aan de binnenzijde van de werkbrug vastgemaakt. De windas heeft nu geen functie meer en kan worden vrijgezet. Het tegengewicht wordt dan verbonden met de centrale as waaraan de wagens zijn gekoppeld. Wanneer men het controletouw viert, zal het tegengewicht zakken en de wagens in beweging brengen. Door gebruik te maken van wrijving op het controletouw kan een zeer gelijkmatige beweging worden uitgevoerd. De volledige beweging kan door één persoon worden gecontroleerd.

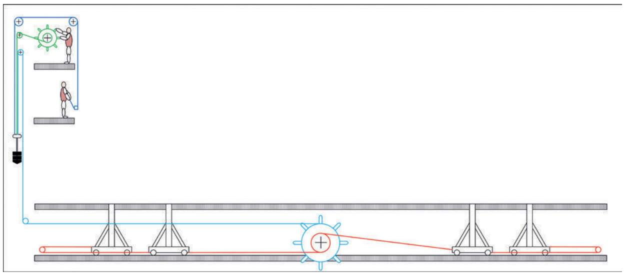

Wanneer de omgekeerde beweging moet worden gemaakt, wordt het tegengewicht terug opgehesen, de centrale as teruggedraaid en worden de touwen van de wagens gewisseld. Daarna kan opnieuw een beweging worden uitgevoerd.
Soms werden ook minder ergonomische systemen bedacht. In het theater van Litomysl is het ondertoneel erg laag. Er is een centrale as in het ondertoneel maar er zijn geen sporen van touwen die naar boven lopen. Het is niet zeker hoe men het systeem bediende, maar *"Denkbar wäre z.B. das zwei Bühnenarbeiter, rechts und links neben der Trommel sitzend, diezen mit den Fussen getreten haben."* (Cristian-Ernstinurn,

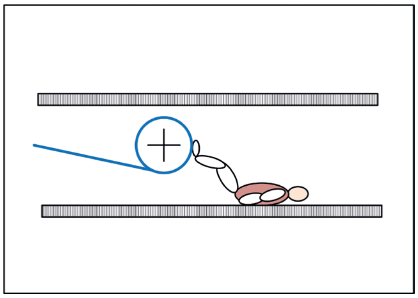

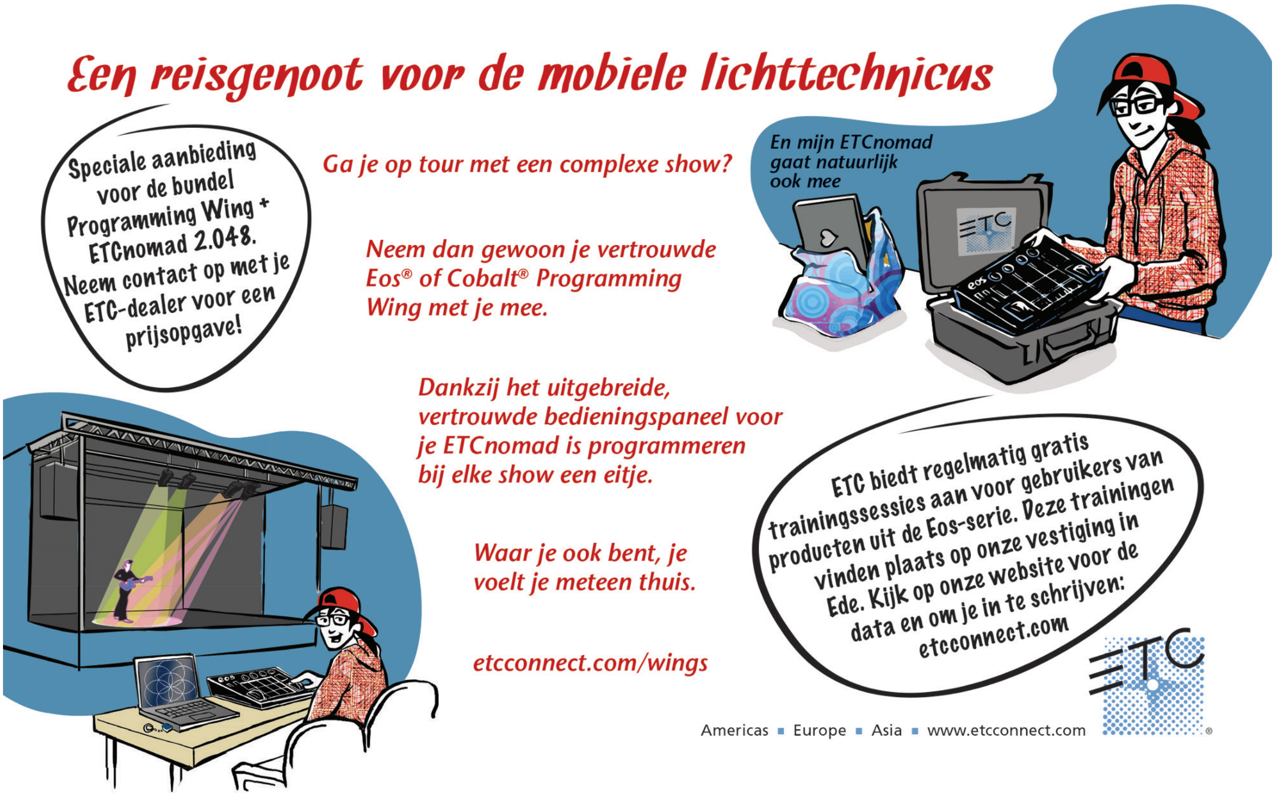

2001 p. 109) Twee technici zouden, zittend of liggend, de trommel met hun voeten bediend hebben. Dit blijft echter een veronderstelling.

5. Wrijving

Het zal intussen wel duidelijk zijn dat wrijving een belangrijke rol speelt in de krachten die bij de bediening van dergelijke systemen te pas komen. De assen van de windassen en tamboers werden veelal in lignum vitae (pockholz, pokhout of guayak) (Boychuk, 2015 p. 96) gelagerd. Dit is een extreem harde en slijtvaste houtsoort die zelfsmerend is door de natuurlijke olie die het bevat. (Meier) Daarenboven gebruikte men een smeermiddel gemaakt "aus Öl und Graphit sowie Speckschwarten" (Cristian-Ernstinurn, 2001 p. 122) een mengsel van olie, spekvet en grafiet dus. Later werden ook smeedijzeren assen gebruikt.
Ook voor de geleiders gebruikte men smeermiddelen, zo schrijft Sabbattini in zijn beschrijving van bewegende decordelen het volgende voor: «…laquelle devra être bien poli, lisse, savonnée…» (die goed gepolijst, glad, ingezeept moet zijn) (Sabbattini, p. 89 ch 13)
Al bij al kunnen we veronderstellen dat de wrijving groter was dan bij hedendaagse gelagerde systemen, maar dat toch optimaal gebruik gemaakt werd van de beschikbare materialen om de wrijving tot een minimum te beperken.

Conclusie

Wanneer we naar de barokke machinerie kijken, zien we dat de eeuwenlange traditie en overdracht van kennis tot een zo ergonomisch mogelijke situatie heeft geleid binnen de op dat moment beschikbare mogelijkheden. De latere tegengewichttrekkenwanden lijken minder ergonomisch en beperkten de mogelijkheden die de barokke machinerie bood. Men kan zich dan ook de vraag stellen waarom de meeste theaters de overgang gemaakt hebben.
Het antwoord ligt vermoedelijk in een economische overweging. Voor de barokke machinerie zijn veel en goed geschoolde medewerkers nodig. Hoewel de beweging veelal door één persoon kon worden uitgevoerd waren er in de voorbereiding heel wat meer mensen nodig. Die moesten een goed inzicht hebben in de rigging van de toestellen, betrouwbare knopen kunnen leggen en de touwen en het houtwerk kunnen controleren.
Door de invoering van tegengewichttrekkenwanden kon men met kleinere ploegen werken, weliswaar in minder ergonomische omstandigheden. Daarenboven maakte men gebruik van de 'moderne' constructiestaaltechnieken.
Men kan zich echter de vraag stellen wat de mogelijkheden zouden zijn indien we de barokke machinerie combineren met hedendaagse materialen en methodes. Maar dat is weer voer voor een volgend artikel.

HET STALEN BRANDSCHERM, WIE HEEFT DAT NOG NODIG?

Andreas Jäger

Enkele kritische opmerkingen bij de klassieke brandbeveiliging

In de traditionele theaterbouw wordt de zaal van het toneelhuis gescheiden door een stalen voordoek. Naar aanleiding van enkele notoire catastrofen met uitslaande brand aan het einde van de negentiende eeuw werd het brandscherm ontwikkeld. Toen was het een absolute noodzaak, maar hoe nuttig zijn die schermen nu nog? Maken ze nog deel uit van het noodzakelijke beveiligingsapparaat van een modern theater? Of kan het scherm door andere organisatorische of technische concepten worden vervangen?

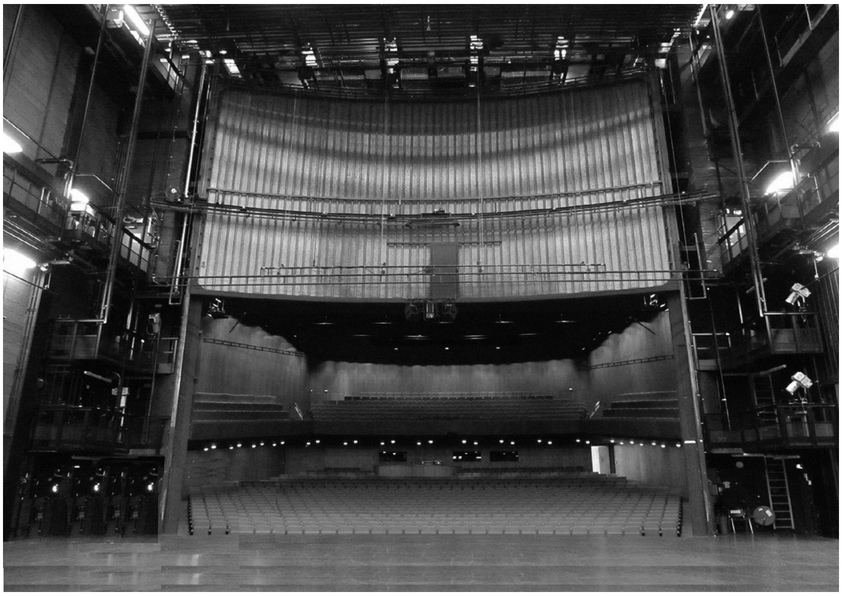

In de politieke wereld is het ijzeren gordijn al lang geleden gevallen. Nu rijst ook in het theater de vraag of, ook na vele aanpassingen en veranderingen in richtlijnen door de jaren heen, de stalen voorhang nog kan toegepast worden om een brandhaard te isoleren door zaal en toneel hermetisch van elkaar af te sluiten.
De ontwikkeling van de stalen voorhang is historisch gegroeid. Na een verwoestende brand in het Ringtheater van Wenen in 1881 werd hij eerst verplicht ingevoerd. Sindsdien is zo'n brandscherm in vrijwel elke zaal met een vast podium aangebracht. Het zorgt voor de door de bouwinspectie opgelegde normen inzake afschotting en de opdeling van branduitgangen.

"Verschrikkelijk gevaar" is verleden tijd

Nu de gevaarlijke gasverlichting en de licht ontvlambare versieringen uit het toneelhuis zijn verdwenen, zijn alvast twee componenten van een brandhaard sterk verminderd: de ontstekingsbron en de brand(bare)stof. Bestaat dit eens zo gevreesde "verschrikkelijke gevaar voor vuurgassen" (Franz Gilardone in 'Theater-Lösch- und Rettungswesen' (1882)) nog of heeft de moderne techniek de grootste risico's onder controle? Sindsdien heeft de vakkennis van theatertechnici een hoge vlucht genomen. De dagen zijn lang vervlogen dat voormalige zeelui werden ingezet vanwege hun kunde in het omgaan met touwwerk. De coulissenkruiers van toen zijn nu professionele technici, toneelmeesters en lichttechniekers, theateringenieurs met specifieke scholing. Het theaterbedrijf is geprofessionaliseerd op technisch vlak, maar ook op gebied van arbeidsveiligheid en brandbeveiliging.
De technische uitrusting van een gebouw met o.a. blusinstallaties en sprinklers zorgt voor een onmiddellijke brandbestrijding, nog voor rook of vlammen het publieksgedeelte hebben kunnen bereiken. De eertijds gevreesde vuurwals die onstuitbaar de zaal zou verslinden, maakt geen kans meer. Een brandhaard zoals die in de negentiende eeuw voorkwam, kan niet langer ontstaan.
Is een scenario nog wel realistisch waarbij het toneel in een vlammenzee verandert of waarbij het publiek door rook verstikt raakt en alle afzuigkanalen falen? De portaalopening, die een structurele rookschort vormt, houdt de rookophoping in de toneeltoren en een uitstroom naar onder is fysiek niet te verwachten.

In de moderne publieke plaatsen, de arena's, concerthallen en beurspaleizen wordt het stalen brandscherm niet gebruikt

Huidige risico's controleren

De bestaande brandbelasting in de toneeltoren moet worden onderzocht en geanalyseerd. Hoe hoog is het gevaarpotentieel eigenlijk? Hoe groot is het gevaar op ontbranding wanneer de brandbare elementen in de coulissen en de decors door goed opgeleid vakpersoneel in de gaten worden gehouden? Hoe hoog is de waarschijnlijkheid dat er een brand uitbreekt? Wat leert de risicoanalyse?
In de moderne publieke plaatsen, de arena's, concerthallen en beurspaleizen wordt het stalen brandscherm niet gebruikt. De rook kan er eenvoudig naar boven stijgen. Een theater heeft in de zaal vaak minder plafondhoogte dan pakweg een multifunctionele zaal of een beurshal, maar het heeft dan weer het voordeel dat de toneeltoren als schouw kan dienen om rook aan te zuigen en af te voeren.
Zonder obstructie trekt de opstijgende rook bovendien lucht weg uit de zaal en naar het dak van de toren. De luchtinstroom die moet compenseren voor de door de rookluiken ontsnappende gasvolumes kan via het auditorium geleid worden. Circulatieopeningen op het toneel zijn bovendien moeilijker om zo te voorzien dat ze het dagelijks gebruik niet verstoren.
De randvoorwaarden van organi-

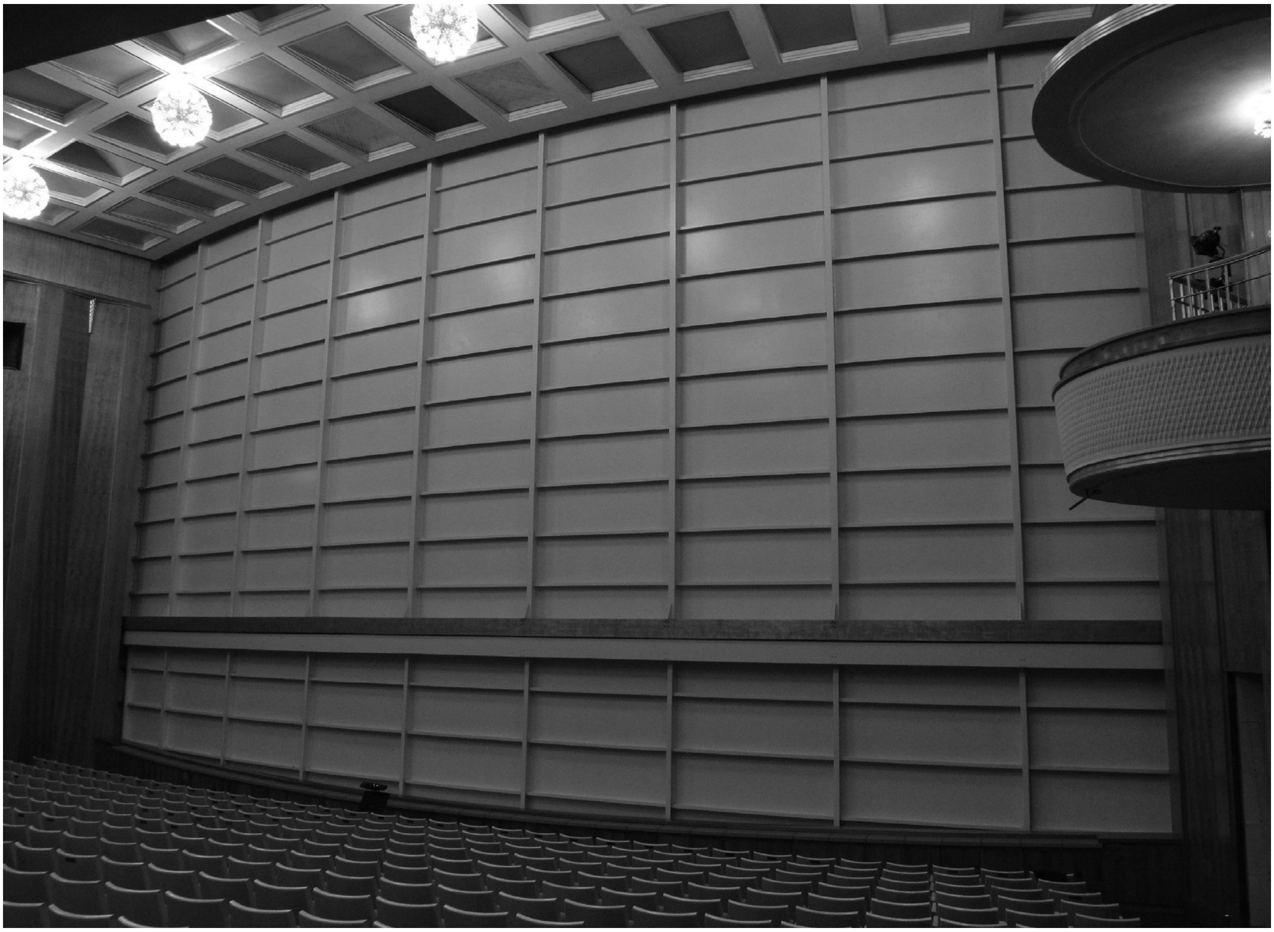

satorische, bouwkundige, technische installaties inzake brandwering hebben zich de laatste 150 jaar dat het stalen brandscherm gebruikt wordt enorm ontwikkeld. De huidige voorschriften van een brandscherm hebben de vereisten voor staal achterwege gelaten.
Zijn het niet eerder de risico's als gevolg van het extreem zware deurblad die ons zorgen moeten baren? Het stalen brandscherm vormt een zwevende last die eens ze in beweging wordt gezet door een noodtoestand, niet meer gestopt kan worden tot ze langzaam maar zeker op de toneelvloer komt te rusten.
Er zijn maar weinig vergelijkbare risico's op de werkvloer voor een theatertechnicus of een acteur. De vereisten van de veiligheidsvoorschriften om de werking van het brandscherm voor een voorstelling te controleren, raken in de drukte voor het doek opgaat al eens op de achtergrond. In Rheinland-Pfalz is op sommige locatie nog de oude regelgeving van kracht. Dat wil zeggen dat een voorstelling pas kan beginnen als ze groen licht heeft gekregen van de bevoegde veiligheidscoördinator, m.a.w. de brandweer. Op dat moment is iedereen druk met de enscenering bezig en onder deze omstandigheden moet dan het stalen scherm worden neergelaten.
En hoe zouden de toeschouwers reageren als in het geval van brand een enorme stalen deur zou worden gesloten met een doordringende dreun? Zou dit geen paniek veroorzaken die groter zou zijn dan een met rook gevuld toneel?

Het veiligheidsniveau met nieuwe concepten garanderen

In Nederland zijn de vereisten voor een brandscherm al lang aangepast. Sindsdien zijn er ook geen berichten van grote theaterbranden of van toeschouwers die door een brand in het toneelhuis in gevaar kwamen mits toepassing van alternatieve brandbeveiligingssystemen zonder scheidingswand.
De nieuwe bouwvoorschriften, richtlijnen en specifieke re-

De hele theatertechniek is geëvolueerd, maar de dinosaurus dat het stalen brandscherm is, is aan die ontwikkeling ontsnapt.

gelgeving maken het mogelijk om bouwtechnische alternatieven te bepalen. Ook in het theater is er een evolutie naar modernisering van ideeën over brandbeveiliging.
Moderne middelen, zoals bijvoorbeeld computersimulaties, kunnen ingezet worden om vluchtroutes te berekenen, waarbij rekening wordt gehouden met de stroom van personen. Het veiligheidsniveau moet uiteraard behouden blijven, maar het kan ook gegarandeerd worden mits inzet van andere, moderne concepten in brandbeveiliging. Met maatregelen op gebied van organisatie en bouwkundige ingrepen kan een gelijkwaardige norm worden bereikt.
Vermits de opdrachtgevers en bouwheren steeds krapper bij kas komen te zitten, speelt ook de kost van het onderhoud of het plaatsen van een stalen brandscherm een rol. Denk maar aan al die geriatrische aandrijfmechaniek die nog dagelijks dienst doet, maar die het vroeg of laat zal laten afweten bij gebrek aan onderdelen of vakkundige monteurs.

Voorschriften kan je aanpassen

De hele theatertechniek is geëvolueerd, maar de dinosaurus dat het stalen brandscherm is, is aan die ontwikkeling ontsnapt. De gevaren die deze kolos met zich meebrengt zijn niet min: het is een grote zwevende last boven personen, hoe wordt de beweging in een noodsituatie gecontroleerd...
In de jaren vijftig was het voor vooraanstaande theatertechnici zoals Adolf Zotzmann een punt van zorg om het spel dichter bij het publiek te brengen. Theaters uit deze periode, zoals bijvoorbeeld het theater in Trier, hebben daarom een gebogen brandscherm dat voor de orkestbak neerdaalt.
Mocht het stalen brandscherm niet meer nodig zijn, dan zal dat als een bevrijding werken voor veel theaters en scenografen. De kunst kan dan nog dichter bij de toeschouwer worden gebracht.
In de brandvoorschriften is de afgelopen jaren heel wat veranderd. Als voorbeeld kan je naar de richtlijnen kijken voor houtbouw voor grotere gebouwen (tot klasse 4). Hierin staan procedures beschreven voor een bouwwijze die enkele jaren geleden nog ondenkbaar was. Het is een bewijs van hoe het mogelijk is om regels aan te passen na voldoende testen.
Bij deze kan je je dan ook vraag stellen: wie heeft het stalen brandscherm nog nodig? ■

Andreas Jäger is ingenieur en expert DGUV 17/18 (voorheen BGV C1) podia en studio's bij DEKRA Automobil GmbH en Master of Engineering, structurele brandbeveiliging en veiligheid.

Foto © Christophe Engels

Foto © Christophe Engels

Foto © Dries Segers

Foto © Wouter Van Looy

Foto © Dries Segers

Foto © Slumberland

Foto © Christophe Engels

Foto © Christophe Engels

ENTER SANDMAN: SLUMBERLAND

Jan Decalf

Tussen de dagelijkse correspondentie bij STEPP vonden we een uitnodiging om eens een kijkje te gaan nemen bij 'Slumberland'. Steven Bontinck, de theatertechnicus die met het stuk meereist, beloofde een zeer technische voorstelling waar licht, geluid, video en decor hand in hand gaan. We roken een artikel dat mogelijk alle vaklui zou kunnen aanspreken.

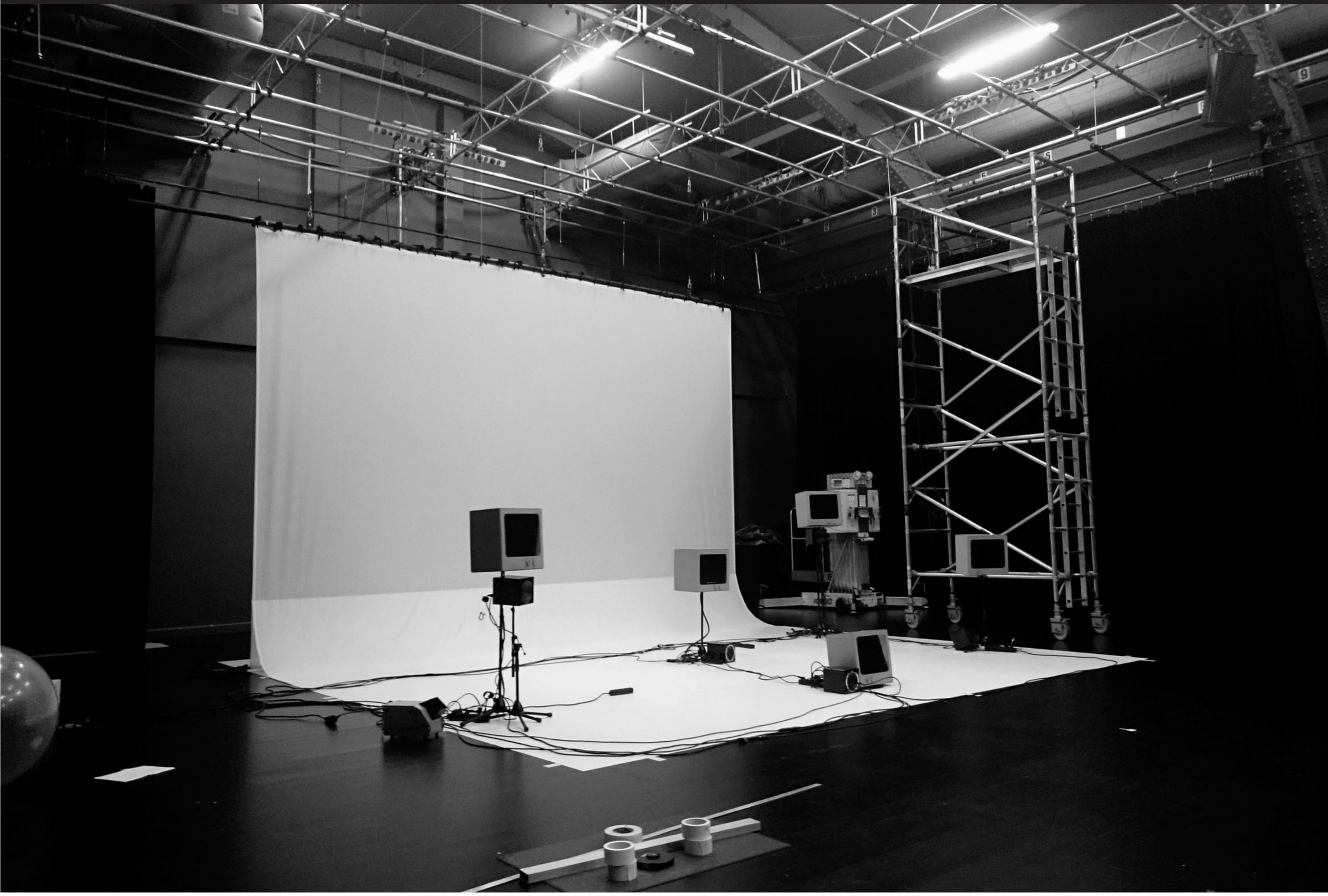

'Slumberland' is een belevenis, gemaakt voor kinderen vanaf zes jaar. Dat lijkt een al te vage omschrijving, maar dit stuk laat zich moeilijk labelen. In de recensies komt de term trip het vaakst terug. Hoewel een zesjarige moeite zou hebben om psychedelica te bevatten, zijn de leefwereld en de gedachtengang van een kind nog niet onderworpen aan ijzeren logica of een vaste grip op realiteit. Met deze vrijgeleide hebben de makers een voorstelling gemaakt over slapen, dromen, nachtmerries, woelend wakker liggen en het donker.
Zonzo Compagnie, het productiehuis dat de voorstelling opleverde, is niet aan haar proefstuk toe als het gaat om ambitieus muziektheater voor kinderen (zie kaderstuk).
'Slumberland' is het resultaat van een samenwerking tussen twee muzikanten, An Pierlé en Fulco Ottervanger, en de cineaste Nathalie Teirlinck. Met drie zijn ze rond de tafel gaan zitten om na te denken hoe ze van een vaag idee iets concreet konden maken. An Pierlé: "Al snel kwamen er enkele personages de kop opsteken. We hebben die dan onder mekaar verdeeld en verder uitgewerkt. Elk personage kreeg een eigen liedje, dat we soms apart, soms met twee schreven. Nathalie schreef teksten waar wij dan weer inspiratie uit konden putten."
Dat het visuele pas later werd ingevuld was voor de muzikanten ook verrassend. "Je hebt je tekst gemaakt, de muziek heeft een bepaalde sfeer en dan komt er een verbeelding die helemaal anders is dan wat je in je hoofd had zitten. Het resultaat is wel mooi, maar voor mij is het maar één versie van hoe het er kan uitzien. Nathalie heeft dan de interviews met de kinderen gedaan en het was best moeilijk om er min of meer een eenheid in te krijgen. Met het verhaal hebben Fulco en ik ons niet gemoeid. We wisten dat er iets ging zijn over het zandmannetje, de slaapprofessional en het maanmeisje, maar de spanningsboog is dan weer het werk van Nathalie."
Nathalie Teirlinck maakte rond die personages een film die in het midden van het decor wordt geprojecteerd, de muziekteksten voorzien de figuren dan van een stem. Elk liedje is een scène, maar de samenhang is heel fluïde, meer associatie dan een lineair verhaal.
De scenografie werd mee bedacht door Ruimtevaarders, een ontwerpbureau van Karolien De Schepper en Christophe Engels, waar een architect samenwerkt met een multimediaal beeldend kunstenaar. Ook hier werd de creatieve inbreng niet opgedeeld in grenzen en vakgebieden, maar werd er een collectief werkstuk opgeleverd.
Wat deze voorstelling bijzonder maakt is de rol die theatertechniek krijgt toebedeeld: de interactie tussen publiek, muzikanten, personages wordt gestuurd door technologie.
De man die door het duister navigeert en de droomwereld manipuleert is Steven Bontinck.
Steven ziet er uit alsof hij je haarfijn kan uitleggen hoe je de nokkenastiming van een Norton Commando uit 1971 moet afstellen. Het zou mij niet verbazen als dat zo zou zijn. De man is bijzonder gepassioneerd door techniek, maar koppelt dat aan een speelse, inventieve benadering van zijn vak. Hij is één van de zovele technici die via een omweg in de mixpositie belandde. "Ik heb een diploma maatschappelijk assistent, maar ik ben beginnen werken als assistent podiumtechnieker in Het Paleis met een tijdelijk contract. Ik heb dan een opleiding geluidstechnicus gevolgd en sindsdien rijg ik de jobs aan elkaar."
De technicus is zoals zovelen freelancer, maar voor theaterproducties werkt hij vaak samen met Pieter Nys, een collega die zich heeft toegelegd op totaalproductie in het theater. "Pieter is een manusje van alles: licht, klank, video. Hij draait er ook zijn hand niet voor om om zelf dingen te ontwikkelen en te bouwen."

Wat deze voorstelling bijzonder maakt is de rol die theatertechniek krijgt toebedeeld

Pieter Nys werkte eerder al samen met Zonzo, o.a. aan 'Starend meisje', en vroeg Steven om de techniek voor 'Slumberland' op hem te nemen. Pieter heeft nog de ontwikkeling van de projecties gestuurd en Steven heeft de programmatie voor zich genomen in de maand preproductie die aan de première vooraf ging. Samen hebben ze de voorstelling opgebouwd en Steven heeft de productie dan gestroomlijnd om ervoor te zorgen dat alles ook kon toeren. "Pieter is meer de bedenker en de man met de contacten en ik hou mij meer bezig met de praktische kant van de uitvoering."
Steven koestert net als veel freelancers zijn vrijheid. "Ik ben blij dat ik de keuze heb om te kunnen afwisselen. Ik doe heel veel theater, maar ik ben altijd blij als het weer zomer wordt en ik nog eens een festival kan gaan mixen. Wanneer het festivalseizoen op zijn einde loopt, roept dan weer het theater. En ik heb een gezonde afwisseling met bedrijfsevenementen. Ik kan niet stilzitten en ik moet van het ene naar het andere kunnen wippen. Ik kan zonder probleem vandaag een bedrijfsfeest voor een bank gaan doen, morgen een toneelstuk, de dag erna comedy en dan weer een festival. Dit gezegd, moet ik wel toegeven dat een theater of een cc aanvoelt als thuiskomen. Dit is voor mij een natuurlijke omgeving. De donkere kant dan welteverstaan, niet het belichte stuk."

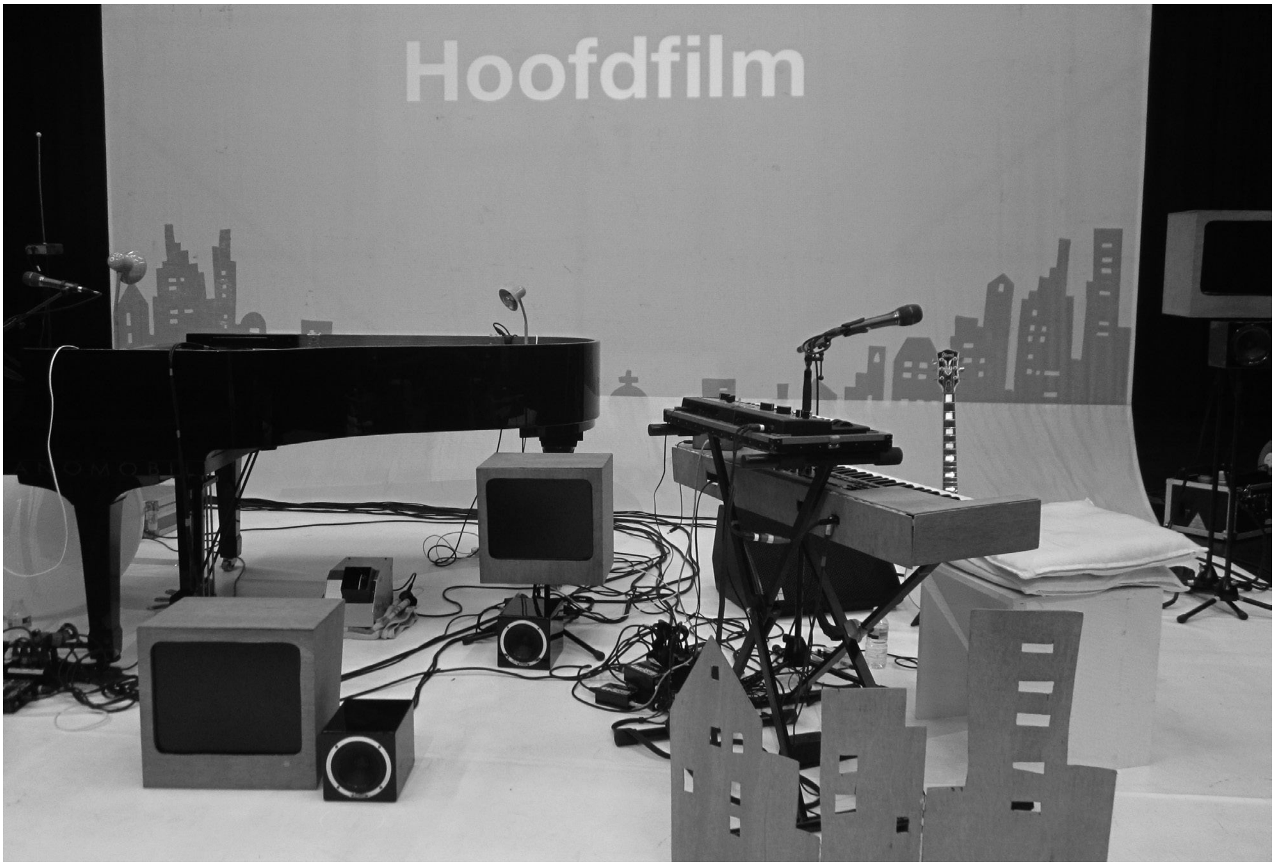
Hoofdfilm

Eens een productie de hort op is, ontmoet je ook de realiteit van het reizen.

Steven licht de technische fiche van de voorstelling toe. Opmerkelijk hier is dat ook de theatertechniek al van bij het begin bij het project werd betrokken. "Ruimtevaarders kwam met het idee van een infini te maken, een green key, maar dan in wit. Deze tweede projectie (naast de hoofdfilm, cfr. infra) maakt mee het decor, met spinnen die over de vloer kruipen, een nachtuil die opvliegt... Alles kon bij de ontwerpfase, maar Pieter waakte er wel over dat de logistiek niet uit het oog werd verloren. De bouwtijd werd ingeschaald op vier uur en er werd rekening gehouden met het feit dat het een voorstelling voor kinderen was. Daar zit al eens een matinee tussen."
Eens een productie de hort op is, ontmoet je ook de realiteit van het reizen. "Sinds de première zijn er al heel wat aanpassingen gebeurd. Zo werd eerst de hoofdfilm in retro geprojecteerd en was er een bordkartonnen stadslandschap, nu is het al een stuk compacter."
Hoewel 'Slumberland' een summiere scenografie heeft, merk je bij het ontrafelen dat er veel meer gaande is dan dat je als toeschouwer zou vermoeden. "Wat klassieke belichting betreft, blijft het beperkt tot twee profielspots voor de muzikanten. Met een 201 filter om het wat donker te houden. Vier dimmerlijnen: één om de televisieschermen te kunnen uitzetten, een tweede om de bellenmachine aan te sturen, een derde voor een kleine puntspot bij de theremin en een vierde voor het tegenlicht achter het doek die het stadspanorama doet oplichten mits een simpele lichtslang. Boven het doek hang ik soms nog wat ledverlichting, als het mogelijk is om de trek te laten zakken. Als we met een vast grid moeten werken, is dit te tijdrovend en laat ik ze achterwege. Het zijn zelfgemaakte leds op xlr-kabels, dus twee lijnen per connector. Die gaan dan naar een 12 volt-dimmer en zo hebben we een eenvoudig effect van sterretjes die af en toe oplichten.
De audio is al iets meer complex. We hebben 14 kanalen instrumenten en stemmen, waaronder een vleugel, drie keyboards en een gitaar. Dan loopt er de stereo audio van de film mee en drie stereo backing tracks met drums, backing vocals en nog een keyboard. Alles wordt naar de FoH gestuurd en naar de twee monitorlijnen. Daarnaast zijn er nog de vijf sporen met interviews die naar de speakers onder de kleine

beeldschermen worden gestuurd. Voor de verstaanbaarheid mix ik een deel naar de FoH, maar de speakertjes doen het leeuwenaandeel om de indruk te krijgen dat het scherm ook de geluidsbron is. Je merkt dat de kinderen hun aandacht richten op het schermpje waar de stemmen vandaan komen. Voor de rest van de geluidsversterking rekenen we op wat in de zaal voorhanden is. Voor de muzikanten is het wat aanpassen aan telkens een beetje andere podiumklank, maar om plaats en budget te sparen nemen we ook geen eigen monitorset mee.

Wat video betreft, hebben we twee projectoren: één die een beeld maakt van het begin van de vloer tot boven de achtergrond en een tweede voor het beeld-in-beeld. Het scherm en de vloer waarop wordt geprojecteerd maakt zo deel uit van het decor. In het midden van het vier meter hoge scherm is er een hoofdbeeld waarin de film wordt afgespeeld. En er zijn de vijf kleine schermpjes waar de interviews met de kinderen worden getoond.

Dat alles wordt samen met het licht vanuit Qlab gestuurd. We hebben drie programma's lopen: eentje aan de mixpositie, het centrale brein zeg maar, waarin de twee grote projecties zitten, één op HDMI en één op VGA. Via een netwerk zijn er ook nog twee miniMacs aan verbonden om de vijf schermen aan te sturen. Achter elke miniMac zit een triplehead, waarmee we het beeld kunnen opsplitsen. De audio van deze Macs wordt via twee MOTU's omgezet en analoog naar de mengtafel gestuurd. Het hele circus draait dus op één MacPro die het licht stuurt via USB naar MIDI, die de videofiles naar de twee projectoren stuurt en dan nog eens de twee miniMacs bedient. Qlab is een heel goed systeem om een volledige show mee op te bouwen, omdat het tegelijk licht kan sturen samen met video en audio met de bronbestanden ingesloten. Dat laat het ook toe om nog aanpassingen te maken aan bijvoorbeeld tracks die meelopen, je kan een nieuw bestand inladen en de link verversen. Vermits deze voorstelling ook in andere talen wordt gespeeld, kunnen we op die manier makkelijk overdubs maken.

Alles loopt op cue's die op de tijdscode geprikt zijn. Dat wil zeggen dat er altijd een exacte aanvang en een exact einde van de voorstelling is. Dat heeft zo zijn gevolgen. De artiesten moeten zich bijvoorbeeld aan de sequentie van de film houden, daar zijn ze gebonden. Daarbinnen hebben ze wel wat ruimte, maar ze moeten elkaar en het beeld goed in de gaten houden. Ze krijgen geen signaal in beeld of clicktracks via de monitors.

En als het fout loopt, dan is er geen mogelijkheid om te stop-

waiting...

pen of te vertragen. Mocht het beeld wegvallen, bijvoorbeeld, zouden we de voorstelling moeten staken en opnieuw beginnen. Je kan niet ergens halfweg inpikken. Dat geldt ook voor de soundcheck. We moeten zonder beeld testen. Ik laat bij de opbouw wel de film nog eens helemaal lopen om te kijken of er niets corrupt is. Het opbouwen van de hardware voor deze productie lukt wel in twee uur, maar daarna heb ik nog eens zoveel tijd nodig om alles aan mekaar te breien en alles via het netwerk te laten communiceren."

Slumberland steunt erg op de techniek, vrijwel alle magie wordt door technologie opgeroepen. Dat het geheel zo etherisch overkomt, heeft veel te maken met de atmosfeer die door de gelaagdheid van beeld en klank wordt geschapen. Vooral dat laatste vraagt veel creativiteit van de mixer die een slap koord bewandelt tussen effect en verstaanbaarheid. Steven het hele circus zien besturen – weliswaar geholpen door een flinke hap automatisatie – deed mij denken aan een scène met Burt Reynolds uit Woody Allens 'Everything You Always Wanted to Know About Sex'. Dat heb je met associatie, je komt vaak bij de vreemdste dingen uit. Dit kan je van de creatie van 'Slumberland' ook zeggen: het is allerminst voor de hand liggend, niet op technisch vlak en niet inhoudelijk. Maar evenwel zo ambitieus als een identikit kinderprogramma in de Lotto Arena, alleen met heel andere aspiraties. ■

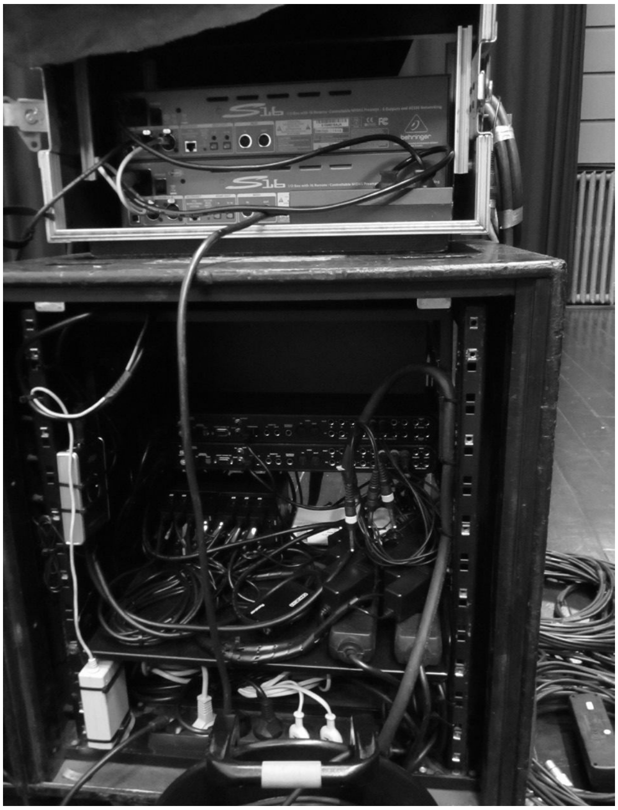

Wie is Zonzo Compagnie?
Zonzo Compagnie is een productiehuis dat zich toelegt op een avontuurlijk muziekaanbod voor kinderen. De organisatie, opgericht door Wouter Van Looy, is vooral bekend van het Big Bang festival, een muziekfestival voor een jong publiek dat ze jaarlijks samen met haar partners organiseert in Antwerpen, Brussel, Gent, Rijsel, Lissabon, Athene, Sevilla, Stavanger, Hamburg en Sao Paulo.
Voor haar eigen voorstellingen heeft de compagnie drie productielijnen lopen:

1. Componistenportretten
Multimediale voorstellingen waarin het œuvre van een muzikant of componist het uitgangspunt vormt. In deze reeks verschenen
'Listen to the Silence' (2011) over de muziek van John Cage en 'Mile(s)tones' (2013) over Miles Davis.
Worden verwacht: 'Berberio' (2016) omtrent Luciano Berio en Cathy Berberian en 'Bach' (2017).

2. Songcycli
Hieronder vallen het werk van de cineaste Nathalie Teirlinck die filmische voorstellingen bouwt rond nieuw geschreven songs en een thema. De voorbije jaren creëerde ze 'Starend meisje' (2012) met muziek van Jan Van Outryve, Joris Caluwaerts, Aline Goffin en Frederik Meulyzer en nu 'Slumberland' (2015) met muziek van An Pierlé en Fulco Ottervanger.
Met Jan Van Outryve werkt Zonzo Compagnie aan een reeks voorstellingen die het indrukwekkende archief van etnomusicoloog Alan Lomax als vertrekpunt heeft, 'Liedjes met wortels'.

3. Sound Art
Voorstellingen opgebouwd rond geluidskunst en klankinstallaties. Zo is er bijvoorbeeld het muzieklabyrint waarin van diverse kunstenaars aan het jonge publiek worden voorgesteld via een parcours doorheen een gebouw.

CUE 2016, EEN IMPRESSIE

De vijftiende editie van de vakbeurs CUE die in januari plaatsvond in Ahoy Rotterdam werd een succes. Niet alleen was de beursoppervlakte een flink stuk groter dan bij de vorige editie, ook het aantal vakbezoekers (6.212 in totaal) nam met 12% toe.

Netwerkbeurs
CUE richt zich op professionele licht- en geluidstechniek. Door bezuinigingen van de overheid hadden alle soorten theaterevents het de afgelopen tijd zwaar, maar de markt voor faciliteiten voor binnen- en buitenpodia klimt geleidelijk uit het dal. Alle reden voor fabrikanten, leveranciers en verhuurders van producten en diensten uit deze sector om zich nadrukkelijk te profileren en te laten zien wat ze in huis hebben. Mark Oppedijk, salesmanager bij Aukes Theatertechniek Verkoop BV: "CUE2016 is een echte netwerkbeurs. De afgelopen drie dagen hebben wij veel zakenrelaties ontmoet, zowel bestaande als nieuwe. In dit tijdsbestek kun je normaal gesproken nooit zoveel individuele bezoeken afleggen. Voor ons was de deelname geslaagd."

Nieuwste snufjes
Uit een korte rondvraag kan worden opgemaakt dat ook de bezoekers enthousiast waren over de verbreding van het aanbod en de vele innovaties die gepresenteerd werden. Hier waren ondermeer de nieuwste snufjes op het gebied van theatertechniek, variërend van beeldapparatuur, licht- en geluidstechniek tot (tijdelijke) podia, meubilair, decor en hijs- en heftechniek. Bosch was één van de producenten die dit jaar voor het eerst als exposant waren vertegenwoordigd: "Op een gespecialiseerde en gerichte vakbeurs als CUE kunnen wij laten zien dat Bosch met Rexroth niet alleen oplossingen voor de theatertechniek biedt, maar dat we ook op facilitair gebied een geschikte, interessante partner kan zijn", aldus een enthousiaste Erwin Mense, New Business Development Manager Benelux.

VPT Academy
Ook was er grote belangstelling voor de lezingen en workshops die door de Vereniging voor Podiumtechnologie (VPT) werden georganiseerd. Tijdens de sessies werden actuele onderwerpen behandeld die spelen binnen de branche. Daarnaast kon de bezoeker zijn licht opsteken bij Rolight voor diverse lezingen op het gebied van lichttechniek. Daarbij onder meer een lezing van STEPP's Chris Van Goethem over het ETTE project.

InnovatieGalerij
De in 2014 geïntroduceerde InnovatieGalerij kreeg een vervolg op CUE2016 en daar waren maar liefst 30 innovaties te zien op het gebied van Beeld, Geluid, Licht, Diensten en Podiumtechniek. Bezoekers konden hun favoriet per categorie 'liken' met een sticker en de innovaties met de meeste 'likes' werden beloond met de CUE Innovatieprijs 2016. De bedrijven die onderscheiden werden zijn:

ETC Ltd – ColorSource Spot *en* Rolight – (Ma Lighting) Dot2 –
Categorie Licht
Elation Professional B.V. – Elation eMotion
Categorie Beeld
Ampco Flashlight Sales BV – DiGiCo S21
Categorie Geluid
LevTec BV – GEARHUB.NL
Categorie Diensten
Wiltec BV – Deltec Gaffertape Pro
Categorie Podiumtechniek

www.cue.nl

DAP AUDIO
DUTCH MEDIA TOOLS
Showtec
HIGHLITE

VEEL MEER DAN LICHT ALLEEN

Een interview met Luc Peumans (Painting With Light)

Afgelopen zomer heeft Painting With Light in Genk een nieuwe thuisbasis betrokken. Met de opening van hun gerestaureerde Paardenstallen hebben ceo Luc Peumans en zijn creatief team officieel het laatste puzzelstuk gelegd voor de site van het cultuurcentrum C-mine. Het bedrijf, dat in alle uithoeken van de wereld zorgt voor spraakmakende audiovisuele effecten, komt niet toevallig naar Genk. Peumans is een Genkenaar, die dus terugkeert naar de heimat. We spraken hem over de verhuizing, maar meer nog over het vak: "Licht heeft een veel bredere betekenis."

Luc Peumans spreekt van een belangrijke stap wanneer we hem vragen naar wat de verhuizing voor zijn bedrijf betekent. "Wij vinden het belangrijk om op een goede werkplek en in een comfortabele sfeer ons ding te kunnen doen. De Paardenstallen waren voor ons de perfecte locatie en gelegenheid. Ik kom zelf uit Genk en kwam dus ook graag terug naar mijn roots." Daarnaast noemt Peumans C-mine een unieke locatie om je te vestigen. "Hier huist een cluster van bedrijven. Over de hele site heerst de creativiteit en cultuur en dat maakt het natuurlijk nog interessanter. Tenslotte was het gebouw waar onze kantoren zich in bevinden, de Paardenstallen, een ambitieus project. We creëerden hier een thuis waar we kunnen werken. We ontvangen onze klanten daarom ook in een warm en aangenaam onthaal. Het totaalplaatje heeft een bepaalde uitstraling en dat is in ons vak en in onze sector toch wel van belang. Volgens mij straalt het bedrijf uit wat je zelf bent."

Goede naam?

Wie de naam Painting With Light hoort, zal misschien denken dat het bedrijf zich alleen met licht bezighoudt. De naam kan dus een beetje bedriegen en daarom heeft Peumans lang over een eventuele naamsverandering nagedacht toen

onlangs een nieuwe corporate identity gemaakt werd. "We overwogen een nieuwe naam voor het bedrijf omdat we inderdaad veel meer doen dan licht alleen. Maar uiteindelijk vonden we het nog altijd een fantastische naam. We besloten Painting With Light te behouden omdat het heel duidelijk zegt wie we zijn en wat we doen. Het weerspiegelt onze identiteit. En daarbij is licht voor ons niet alleen maar licht. Het heeft voor ons een veel bredere betekenis. We bedoelen daarmee ook projectie, ledschermen, video. Alle creaties die hiermee gemaakt worden, zijn voor ons ook licht en sfeer. We voelden dus niet de behoefte om die naam te veranderen. Het vertegenwoordigt nog altijd het hart van het bedrijf. De vlag dekt dus nog altijd de lading."

Ideaal pad

Luc Peumans zelf heeft een ideaal pad bewandeld om te kunnen doen wat hij nu doet. "Ik was in mijn humaniora vanaf mijn dertiende lid van het danstheater Symbolica. Daar heb ik de microbe voor het belichten gekregen. Tijdens mijn studies als ingenieur elektronica werkte ik bij diverse verhuurbedrijven en was zelfs dj en geluidstechnicus. Na mijn studies bleef ik actief bij New Lines en later Martin's Music als lichtontwerper en programmeur. Toen deze laatste opgeslorpt werd door de Flashlight groep besloot ik dat het tijd was om mijn eigen koers te varen als lichtontwerper onder de naam Painting With Light." De vriendelijke Vlaming heeft alle kanten van het vak gezien en het werk in de praktijk mogen leren. "Ik denk dat je voornamelijk kan leren en groeien door in de praktijk te werken. Dat geldt ook voor mij. Daardoor sta ik waar ik vandaag sta. Ik zat vroeger bij een verhuurbedrijf en dat omvatte alles. Toch was er toen al die behoefte om bepaalde ideeën uit te denken en voor anderen om ze uit te voeren. Nu is er de nood aan echt ontwerpen. We willen iets doen en gaan kijken hoe we dat kunnen doen, onafhankelijk van een verhuurbedrijf. Want dat is ook onze visie. Toen ik startte koos ik er ook bewust voor om Painting With Light niet te koppelen aan een verhuurbedrijf. Waarom? Omdat ik wil kunnen kiezen voor de beste oplossing per project, zonder vast te zitten aan mijn eigen lampen."

'Schilderen met licht' is daarbij nog altijd de leidraad in de visie van Peumans. "Absoluut. Die hoofdvisie sluit ook perfect aan bij onze slagzinnen 'without, no experience, without, no emotion, without, no inspiration, without, no story': Het geeft

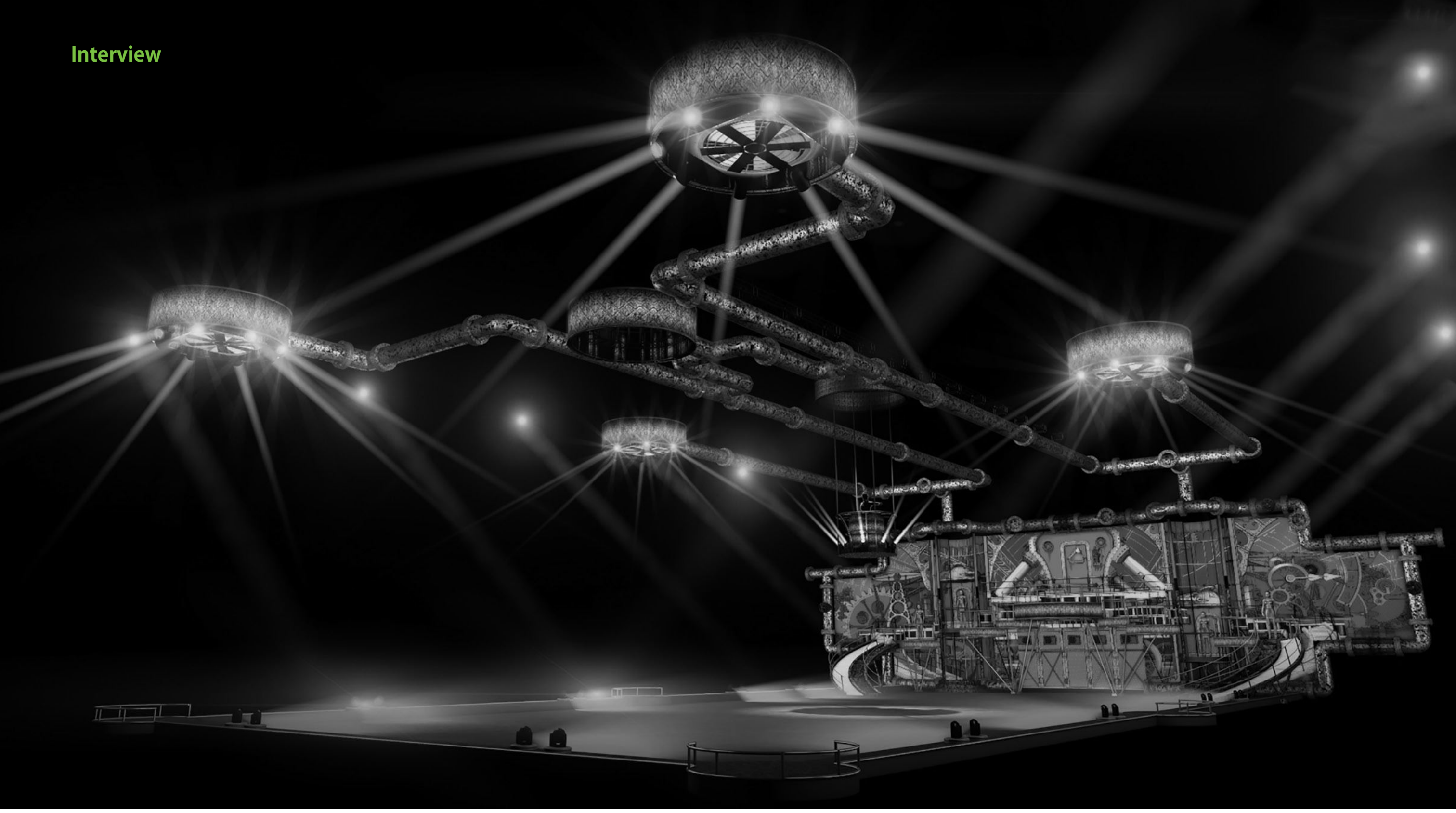

een geweldig gevoel als je het verschil ziet tussen een decor in het gewone daglicht en vervolgens in het licht dat we ontworpen hebben. Dat is een wereld van verschil. Dit idee proberen we ook door te trekken naar de architecturale en projectenwereld, waarin we ook heel actief zijn."

Drukke tijden

Bij Painting With Light gonst het van de activiteit. "Het is inderdaad nogal druk op het moment", lacht Peumans desgevraagd. "Ons team is zeer hard aan het werk op verscheidene locaties. Dit weekend is het Rode Neuzen Dag. Een show met acteurs, comedians en artiesten, sketches en muzikale optredens, allemaal om geld in te zamelen voor jongeren met psychische problemen. Een initiatief van VTM, Q-music en Belfius voor het Rode Neuzen Fonds. Aansluitend bij dit initiatief vond op 25 november 2015 Clouseau & Van Geel plaats in de Lotto Arena en in diezelfde week is de nieuwe Holiday On Ice BELIEVE in première gegaan in Duitsland en gaven de nieuwe K3 meisjes Marthe, Hanne en Klaasje samen met de oude K3 de aftrap van de afscheidstoer door heel België en Nederland. Ook was het de finale van de Ketnet Musical Live in Londerzeel voor de Kadanza Musical. Een ander succesvol project was onze 3D-mapping installatie aan Hangar 58 in Bokrijk en het ontwerp dat we maakten voor het Feest van de Ondernemer voor Unizo. Op 1 december bestond Njam vijf jaar en voor hun feestevent in Stuurboord Antwerpen mochten we ook een ontwerp maken. In Plopsaland werd het Prinsessia-kasteel gebouwd en in een aantrekkelijk verlicht jasje gestoken. Verder komt de Kerstshow van Samson en Gert er aan. Over een week beginnen we aan het nieuwe seizoen van 'Tegen de sterren op', een humorprogramma van VTM, waarbij bekende Vlamingen bekende personen parodiëren. Op vlak van projecten werken we ondertussen aan het themapark Comics Station in Antwerpen en zijn we bezig met het ontwerp en uitvoering van het NMBS Station Congres in Brussel. Dus druk is het wel."

> Het geeft een geweldig gevoel
> als je het verschil ziet
> tussen een decor
> in het gewone daglicht
> en vervolgens in het licht
> dat we ontworpen hebben

Ander standpunt

Zeker tot 2018 staan er boeiende projecten op het programma, gaat Peumans verder: "SKY is er daar eentje van. De eerste Nederlandse 3D-musical biedt weer een spannende uitdaging. Er komen nog wel meer veelbelovende opdrachten aan, maar daar mag ik nog niets over vertellen." Peumans vertelde eerder al over de visie: schilderen met licht. "Maar we doen nu ook veel meer decor. Op zich heeft dat niet veel met licht te

CLEARSCREEN FROST
EN DE MIDDELMATIGE MAN VAN TUTTI FRATELLI
ShowTex
AMAZING STAGE FABRICS IN MOTION
ShowTex nv • info@showtex.com • www.showtex.com • www.showtexrental.com

Nieuw!
StaPoTech BVBA
Podium Technieken
MAX. LAST 50KG
MIN. VERLIES HIJSHOOGTE
BETAALBAAR

maken, maar in de showwereld krijg je een veel beter resultaat als je kan ontwerpen met decors, licht en video in je achterhoofd. Holiday On Ice bijvoorbeeld, daar werken we vanuit een ander standpunt, brengen we alle aspecten samen en dat resultaat is nog overtuigender vind ik. Dat vind ik bij elk project wel interessant. Bovendien is het voor de klant ook makkelijker om met één partij te werken in plaats van met meerdere. Voor een aantal tv-projecten bundelden we onze krachten met onze C-mine buurman 'Deusjevoo', een decor- en interieurontwerper en -bouwer voor een aantal interessante televisieprogramma's zoals de 'Music Industry Awards' en 'De Allesweter'. Deze synergie en vorm van co-creatie willen we verder uitbouwen."

Onze klanten willen ook alleen

maar nieuwe uitdagingen

en die gaan we maar al te graag aan

Aanwas
Painting With Light is altijd op zoek naar jong talent. "Hoe nadrukkelijker je je op de radar bevindt, hoe makkelijker talentvolle mensen zich bij je aanmelden die interesse hebben in je werk", legt Peumans uit. "Er is wel grote behoefte aan opleiding en die bieden wij ook aan. Want veel mensen die hier aankomen moeten nog veel leren. Maar als je bij ons aansluit met je capaciteiten, kan je hier ook doorgroeien. Intern maken we daar werk van door opleidingen en innovatie. We investeren in trainingen." Painting With Light is een vast team maar er wordt ook gewerkt met freelancers. Dat is natuurlijk afhankelijk van elk project. "Deze groep freelancers deelt de normen, waarden en visie van Painting With Light. En die groep breiden we graag uit."

Groeien
Niet alleen België en Nederland, maar ook het verdere buitenland is het werkterrein van Painting With Light. Peumans: "Voor 40% zitten we al in het buitenland. De Benelux is ons huidig terrein. Binnen België en Nederland kunnen we niet veel meer groeien. Er is natuurlijk nog veel te doen, in de musical-, theater- en concertwereld en zeker in de evenementenwereld. Maar om onszelf te blijven pushen, te groeien en verder te ontwikkelen richten we ons voor een groot deel op het buitenland en zoeken we andere grenzen op. Momenteel bouwen we vooral aan een goede basis en structuur in het bedrijf, zodanig dat we ook klaar zijn voor die groei." Sowieso probeert Painting With Light altijd te blijven innoveren, besluit Peumans: "Blacktraxx , een studio, 3D video… We zijn voortdurend met nieuwe dingen bezig. Onze klanten willen ook alleen maar nieuwe uitdagingen en die gaan we maar al te graag aan." ■

SHAPE YOUR SOUND

Bose **F1 Model 812** Flexible Array Loudspeaker

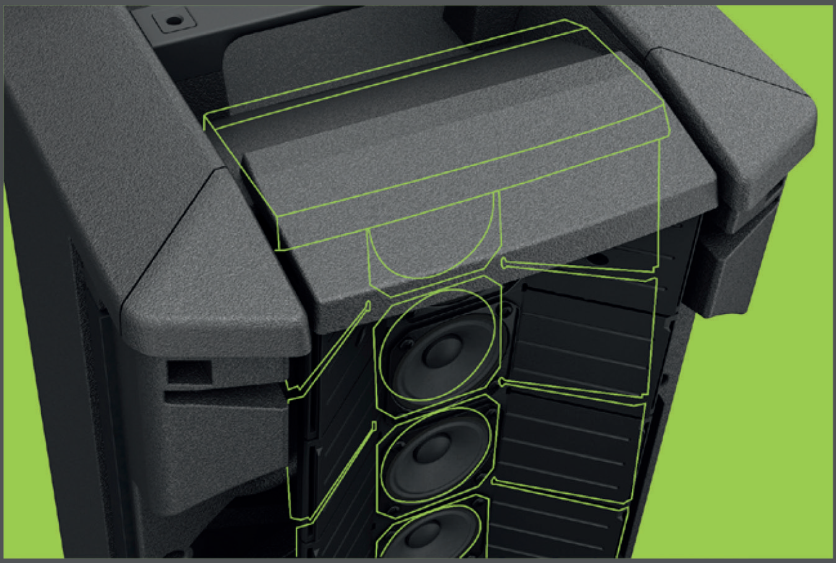

1 speaker. 4 coverage patterns.

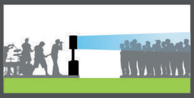

STRAIGHT

J

REVERSE J

C

Introducing the first portable loudspeaker that lets you easily control the vertical coverage—so wherever you play, more music reaches more people directly. The Bose F1 Model 812 Flexible Array Loudspeaker's revolutionary flexible array lets you manually select from four coverage patterns, allowing you to adapt your PA to the room. Plus, the loudspeaker and subwoofer provide a combined 2,000 watts of power, giving you the output and impact for almost any application. Your audience won't believe their ears.

Bose.com/F1

BOSE®
Better sound through research®

OISTAT NIEUWS

Ivo Kersmaekers

Performance Design en Costume Design Group meeting

Van 16 tot 19 maart vindt de jaarlijkse USITT conferentie plaats, dit jaar in Salt Lake City. Naar jaarlijkse gewoonte nodigen onze Amerikaanse collega's een OISTAT commissie uit. Dit jaar komt de Performance Design commissie en de Costume Design Group samen in de VS tijdens de USITT Conferentie.
www.usittshow.com

Technology Commission meeting

Van 27 tot 30 mei 2016 komt de Technology Commission samen in Moskou. Onze Russische collega's hebben een prachtig programma georganiseerd, met ondermeer bezoeken aan het Bolshoi theater en zijn ateliers en een trip naar Sint Petersburg voor bezoeken aan het Mariinsky en het Aleksandrinsky Theater, en aan het Hermitage en het Kamennostrovsky theater. De OISTAT commissie meetings zijn niet alleen toegankelijk voor de officiële afgevaardigden, maar voor alle belangstellenden.
Het is mogelijk dat de organisator de aantallen beperkt om organisatorische redenen, maar laat dat niet op voorhand een beletsel zijn om de unieke sfeer op te snuiven.

ITI World Congres

Het International Theatre Institute komt dit jaar samen in Manaus, Brazilië, van 30 mei tot 4 juni voor hun 35ste World Congres.
Er is een uitgebreid programma voorzien van lezingen discussies en workshops.
Meer info op http://www.iti-worldwide.org/

Nieuwe artistiek directeur voor de PQ 2019

De Praagse Quadriennale (PQ), het wereldberoemde internationale festival voor theater- en decorontwerp bestaat sinds 1967.
Voor zijn 14e editie zal de nieuwe artistiek directeur, Markéta Fantová en haar team een nieuw concept creëren.
Markéta Fantová is zeker geen onbekende bij OISTAT. Ze was lid van het uitvoerend comité en is momenteel voorzitter van de Performance Design Commission. Tevens zit ze in de raad bestuur van de USITT als vicepresident voor internationale activiteiten. Wij hopen dat samenwerking tussen de PQ en OISTAT hierdoor verstevigd wordt.
www.oistat.org

AGENDA

04 04 16

Workshop Systeemtechniek in Het Depot, Leuven (georganiseerd door betterlive.be)

Tweedaagse workshop die een volledig overzicht van de systeemtechniek biedt: hoe kun je het best een geluidssysteem kiezen, opbouwen en afstellen. Je krijgt onder meer een antwoord op de volgende vragen:
- Hoe pas je je geluidsset aan aan steeds wisselende omstandigheden indoor en outdoor?
- Waar plaats je subs en hoe zit het met cardio sub, end fired en het arcen/delayen van subs?
- Wanneer heb je infills, frontfills, delays nodig en hoe stel je die af ten opzichte van je main systeem?
- Wat kan je doen met een FFT-programma zoals Smaart?
- Hoe kan zo'n programma je helpen om een beter resultaat te verkrijgen?
- Wat kan je doen met de software die je bij het geluidssysteem geleverd kreeg?
- Combinatie van theorie en praktijk.
- In het Nederlands.
- Geen uitgebreide voorkennis vereist.
- De workshop is merkonafhankelijk.
- Na afloop krijgt iedere deelnemer een naslagwerk op papier met een gedetailleerde uitleg van de behandelde onderwerpen + een usb-stick met heel wat extra nuttige informatie.

19 04 16

EHBO cursus in Bronks, Brussel (georganiseerd door SFP)

Eerstehulpverleners op de werkvloer kunnen kleine wonden onmiddellijk verzorgen. Ernstige verwondingen kunnen ze inschatten en stabiliseren tot gespecialiseerde hulp opdaagt. Niet alleen voor de gewonde werknemer is dat een goede zaak, maar de hele organisatie vaart er wel bij. Collega's met eerstehulpkennis hebben immers ook oog voor preventie en veiligheid. Ze helpen niet alleen na een ongeval, ze helpen het ook voorkomen.

Deze opleiding is een aanrader voor alle medewerkers in een organisatie.

04 05 15

Moving Lab in Brussel

ATPS en La Bellone stellen de Belgische deelname aan de Praagse Quadriennale 2015 voor in Brussel, van 4 tot 28 mei 2016. De stand Moving.Lab, ontworpen door Katrien Geebelen toonde een selectie van collectief werk uit het rijke aanbod theaterscenografie van de laatste vier jaar.
De stand kreeg vorige zomer de bekroning 'Best Exhibition Design' in Praag. De opening van de tentoonstelling heeft plaats op 4 mei in La Bellone om 17.00u, Vlaamse Straat 46, 1000 Brussel.

23-25 07 16

Rigging – elementaire hijstechniek in de entertainment & theater bij Syntra, Sint-Niklaas (georganiseerd door LGO)

Een unieke, vijfdaagse cursus, waarin de theoretische kennismaking met wet- en regelgeving en met genormaliseerde materialen en methodes bij het uitvoeren van hijswerkzaamheden in concertzalen, theaters, evenementenhallen, expo- & beursgebouwen, tv- & filmstudio's enz. centraal staat.

De cursus heeft tot doel een introductie te zijn tot de hijstechniek in de entertainment & theater en de cursist basiskennis omtrent verantwoordelijkheden en vaardigheden te verschaffen, zodat hij in de praktijk die kennis kan gaan toepassen. Deze cursus is geworden tot 'standard in the industry' en wordt elk jaar geactualiseerd i.v.m. de snelle en ingrijpende ontwikkelingen op dit gebied in binnen- en buitenland.

De cursus wordt georganiseerd door Licht Geluid Opleidingen (LGO) in samenwerking met Syntra Midden-Vlaanderen en gegeven door Rinus Bakker van Rhino Rigs. Hij is één van de pioniers in de entertainment rigging in Europa, sinds begin jaren '80. In die hoedanigheid geeft hij sinds 1991 ook instructies, cursussen, trainingen, lezingen enz.

07-08 06 16

Workshop Systeemtechniek in Muziekcentrum Trix, Antwerpen (georganiseerd door betterlive.be)

Zie workshop 4/4/2016

30 05 16

i-Lounge in Tour & Taxis, Brussel

Vakbeurs voor de AV-sector met naast de gebruikelijke stands van technologie en diensten ook een interessant aanbod van seminaries, masterclasses en workshops.
Voor meer informatie: http://www.i-lounge.be/

Beursagenda

05-08 04 16
Prolight + Sound, Frankfurt, Duitsland

17 06 16
BTT, Bremen, Duitsland

22-23 06 16
ABTT Theatere Show, Londen, Engeland

20-22 06 16
STAGE|SET|SCENERY, Berlijn, Duistland

18-20 09 16
Plasa, Londen, Engeland

09-10 11 16
Festivak, Mechelen, België

PRODUCTNIEUWS

Amptec

Sony DWX is toe aan zijn derde generatie, genaamd DWX-N. Nieuw zijn 96kHz AD/DA converters, een wideband receiver (470-710 MHz) en twee nieuwe codecs. Codec 2 levert slechts 1.5ms latency AD/DA, terwijl codec 3 geoptimaliseerd werd voor de meest betrouwbare ontvangst. DWX-N blijft compatibel met alle vorige DWX versies sinds 2008.

DPA lanceert drie nieuwe microfoons in het populaire d:vote 4099 gamma van clip-on instrument microfoons. De nieuwe klemmen zijn ontworpen voor montage op een accordeon, standaard microfoonstatief (met 360° kogelgewricht) of met behulp van een heavy-duty 'knijper'. Deze nieuwe klemmen zijn ook apart verkrijgbaar.

DiGiCo kondigt het plan aan voor de Stealth Core2 software voor de SD-reeks. Deze update zorgt voor een significante groei in processing. Enkele voorbeelden: de SD5 wordt even krachtig als de huidige SD7, de SD7 groeit naar 600 kanalen in 96kHz, en de SD9 verdubbelt van 48 naar 96 kanalen.

Joystick

Joystick Audio voegt Hear Technologies toe aan zijn productlijn. De Hear Back personal monitor oplossingen zijn meest geschikt voor theater en live. Er is een 8- en een 16-kanaals systeem, met diverse aansluitmogelijkheden voor eenvoudige integratie in elke setup, groot of klein. www.heartechnologies.co

Showtex

Tom Dupont schreef De Middelmatige Man voor Tutti Fratelli, een verrassend stuk over een man die uitblinkt in zijn middelmatigheid. Het decor is grijs, haast transparant, bestaande uit verschillende stroken ClearScreen Frost van ShowTex. De matte en semitransparante ClearScreen Frost zorgde voor een multifunctionele backdrop.

Stapotech

De zelfoptrektruss is een nieuwe oplossing voor vele doeleinden. Door de lage inbouwruimte kan je maximale hoogte behalen. Verkrijgbaar in 300kg en 500kg versie. Door de vier staaldraden heeft de zelfoptrekkende truss een hoge stabiliteit. Voor meer info kan je terecht op info@stapotech.be.

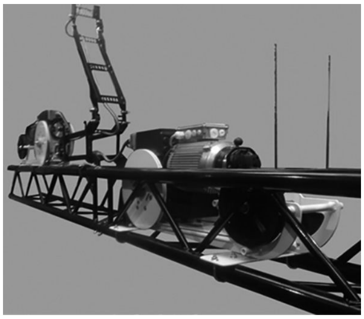

GROEPSLEDEN

30 CC – Leuven
Bronks Jeugdtheater – Brussel
CC 't Getouw – Mol
CC 't Schaliken – Herentals
CC 't Vondel – Halle
CC Asse – Asse
CC Blankenberge – Blankenberge
CC Bolwerk – Vilvoorde
CC Brugge - Brugge
CC Casino – Houthalen-Helchteren
CC De Schakel – Waregem
CC De Borre – Bierbeek
CC De Breughel – Bree
CC De Brouckere – Torhout
CC De Herbakker – Eeklo
CC De Kollebloem – Puurs
CC De Mol – Lier
CC De Plomblom – Ninove
CC De Roma – Willebroek
CC De Steiger – Menen
CC De Werf – Aalst
CC Hasselt – Hasselt
CC Het Perron – Ieper
CC Jan Tervaert – Hamme
CC Kruispunt – Diksmuide
CC Mortsel – Mortsel
CC MUZE – Heusden-Zolder
CC Nova – Wetteren
CC Scharpoord – Knokke-Heist
CC Spikkerelle – Avelgem
CC Ter Dilft – Bornem
CC Westrand – Dilbeek
CC Zwaneberg – Heist-Op-Den-Berg
Concertgebouw – Brugge
Cultuurhuis De Warande- Turnhout
deFENIKS – Walpurgis – Mortsel
deSingel – Antwerpen
GC 't Blikveld – Bonheiden
GC De Boesdaalhoeve – Sint-Genesius-Rode
GC De Bosuil - Overijse
GC De Kam – Wezembeek-Oppem
GC De Kroon – Bocholt
GC De Lijsterbes - Kraainem
GC De Moelie - Linkebeek
GC De Zandloper - Wemmel
GC den Ichter – Opglabbeek
GC Tentakel - Zonhove
GD De Muse – Drogenbos
Handelsbeurs - Gent
Het Paleis – Antwerpen
Koninklijke Muntschouwburg – Brussel
Kunstencentrum De Werf – Brugge
Minardschouwburg – Gent
Muziekcentrum De Bijloke – Gent
OC 't Waaigat – Zwijndrecht
Pianofabriek – Brussel
S.M.A.K. – Gent
Sabbattini - Antwerpen
Schouwburg Kortrijk – Kortrijk
STUK Kunstencentrum – Leuven
Theater De Spiegel – Antwerpen
Theater Vooruit – Boechout
Toneelhuis – Antwerpen
Vlaamse Opera – Gent
Vooruit Kunstencentrum – Gent
Vormingscentrum Destelheide – Dworp
wpZimmer - Antwerpen

PRG
PRODUCTION RESOURCE GROUP

Dienstverlening voor podium en theater

AUDIO
VIDEO
LED
LIGHTING
SCENERY
RIGGING & AUTOMATION

www.prg.com

BEDRIJFSLEDEN

Amptec

Pro Audio- en Videosystemen: levering, installatie, bekabeling, maatwerk, service & support
Duifhuisweg 11
Industriezone Het Dorpsveld
B-3590 Diepenbeek
Tel +32 (0) 11 28 14 58
Fax +32 (0) 11 28 14 59

Bose N.V.

BOSE PROFESSIONAL is fabrikant van luidsprekers, versterkers en DSP om geluid te versterken in theaters, concertzalen, congresruimtes, auditoriums en andere toepassingen
Limesweg 2
B-3700 Tongeren
Tel +32 (12) 390 800
Fax +32 (12) 390 840

Controllux BVBA

Meer dan 45 jaar ervaring met de beheersing van licht in de ruimste zin van het woord
Ambachtsstraat 2B
B-2450 Meerhout
Tel +32 (0)13 480 600
Fax +32 (0)13 480 609

ICARUS, flightcases & decor facilities bvba

One stop shop voor top kwaliteit flightcases op maat en technisch facilitaire decorbouw
Ondernemersstraat 6
B-2500 Lier
Tel +32 3 491 97 89
Fax +32 3 491 97 80

Joystick Audio

Leverancier van hoogwaardig geluid voor theater met focus op superieure audio kwaliteit,
installatie, bekabeling op maat, optimale ondersteuning en service, eigen repair lab.
Luchterenstraat 25 A
9031 Drongen
BelgiumTel: +32 (0) 9 236 37 18
Fax: +32 (0) 9 236 37 19

PB Theateradviseurs

Grootste adviseur in de Benelux voor theater, concertzaal en pop-podium: akoestiek, licht, geluid, stoelen, tribunes, zichtlijnen, hef- en hijsinstallaties, video, logistiek, etc. kortom, voor alles wat van een gebouw een cultuurhuis maakt.
Runmolen 3
5404 KP Uden
Nederland
Tel.: +31 413 264 344

PRG/EML Productions

PRG is supplier of entertainment and event technology to a wide range of markets, including corporate events & trade shows, concerts, special events, theatre, television & film.
Industriezone Hambos Vaartdijk 6
3150 Tildonk
Belgium
Tel.: +32-016-61-53-00
Fax: +32-016-60-88-61

Sennheiser

The pursuit of perfect sound
Sennheiser Belux BVBA
Doornveld 22
1731 Asse/Zellik
België
Tel.: +32 (0)2 466 44 10
Fax: +32 (0)2 466 49 20

Showtex

ShowTex is wereldwijd leider in het bedenken, produceren en installeren van de meest innovatieve vlamwerende podiumdoeken en ophangsystemen voor theaters en evenementen.
Oude Gentweg 100
B-2070 Burcht (Antwerp)
Belgium
Tel.: +32 3 236 84 40
Fax: +32 3 236 23 02

StaPoTech

Advies, ontwerp en realisatie van podiumtechnische installaties
Rodenrijt 80
3930 Hamont-Achel [B]
Tel.: +32(0)11-667894
Fax : +32(0)11-66

Theateradvies

Theateradvies bv ontwerpt theaters, concertzalen, popzalen en musea met oog voor publiek, artiesten en techniek: innovatief, effectief, functioneel, gebruiksvriendelijk, duurzaam en veilig.
Herengracht 160, 1016 BN Amsterdam, Nederland
Tel.: +31 (0)20 627 2248

COLOFON

CONTACT
STEPP vzw
Sainctelettesquare 17
1000 Brussel
T: +32 2 203 92 06
E: info@stepp.be
W: www.stepp.be

MISSIE
STEPP vzw is het steunpunt voor de producerende, ontwerpende en technische krachten van de brede culturele sector. De organisatie is het aanspreekpunt actuele ontwikkelingen op het vlak van techniek, scenografie, architectuur, veiligheid en opleidingen in de culturele sector en haar zeer diverse subsectoren. STEPP vzw bundelt de krachten van de gehele sector om een constante uitwisseling van expertise teweeg te brengen. De organisatie is gesprekspartner in diverse comités, en organiseert op regelmatige tijdstippen studiedagen, symposia, netwerkmomenten en opleidingen.
STEPP vzw is lid van OISTAT en benadrukt daarmee het internationale kader van de hedendaagse culturele sector.

ACTIVITEITEN
STEPP vzw organiseert regelmatig bijeenkomsten in de vorm van symposia, informele meetings en workshops. Daarnaast bieden zij een uitgebreid cursusprogramma aan. Verdere informatie en een overzicht van de activiteitenkalender vindt u op onze website www.stepp.be.

TARIEVEN
STEPP leden krijgen alle 3 maanden het STEPP magazine gratis in hun bus. Daarbovenop krijgen onze leden korting bij alle STEPP activiteiten, en bij een aantal partnerorganisaties.
Lidmaatschap (1 jaar): 48,00 EUR
Bedrijfslidmaatschap (1 jaar): 480 EUR
Groepslidmaatschap (1 jaar):
130 EUR / 260 EUR / 480 EUR
Student (1 jaar): 24,00 EUR
STEPP magazine (1 jaar): 40,00 EUR

Meer informatie op onze website www.stepp.be

CC BY NC SA

DUURZAAMHEID
STEPP vzw zet zich in voor een duurzame cultuursector. Dit uit zich in al onze activiteiten en opleidingen.
STEPP is daarnaast ook partner in een aantal duurzaamheidsinitiatieven van partnerorganisaties. STEPP vzw wil zo een motor zijn voor een duurzame cultuursector.

STEPP magazine #19

Bijdragen: Jan Decalf, Jo Klaps, Chris Van Goethem Andreas Jäger, Luc Peumans, Bert Moerman, Ivo Kersmaekers
Eindredactie: Jan Decalf
Corrector: Bert Moerman
Vormgeving: Jo Klaps, brusselslof.be
Cover: Jo Klaps
Druk: Drukkerij Paesen

STEPP magazine wordt gedrukt op 100% FSC gecertificeerd papier.
Eenheidsprijs: 12,00 EUR. Alle vorige nummers zijn beschikbaar op bestelling via www.stepp.be

BIJDRAGEN
Indien je zelf tekst of foto's wil bijdragen voor een volgend nummer, kan je contact opnemen met de redactie: magazine@stepp.be. De verschijningsdata van het STEPP magazine zijn 15/3, 15/6, 15/9 en 15/12.

ADVERTEERDERS
Amptec, Auvicom, Showtex, Stapotech, Bose, Joystick, Controllux, ETC, PRG, Sennheiser, Verbiest

Voor informatie over advertentiemogelijkheden mag u ons contacteren op sponsoring@stepp.be

Jaargang 5
Nr.19 – Maart 2016
STEPP Magazine is een uitgave van STEPP vzw.
Verantwoordelijke uitgever: Frankie Goethals.

Deze uitgave wordt ter beschikking gesteld overeenkomstig de bepalingen van de Creative Commons Public License, Naamsvermelding – Niet Commercieel - GelijkDelen België 3.0, http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/deed.nl

The Crown of the Evolution.

e 965

The top model of the award winning Sennheiser evolution 900 Series. It combines the best available features of a stage microphone with Sennheiser's pioneering experience in the field of acoustics – a hand-held vocal microphone with a true condenser capsule in large-diaphragm technology, built to impress.

www.sennheiser.com

SENNHEISER
The Pursuit of Perfect Sound